

OER Fase 2b: ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel en Regionaal Waterprogramma

Deelrapport Natuur

2 mei 2025

Kenmerk R007-1294146NLB-V01-agv-NL

Verantwoording

Titel	OER Fase 2b: ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel en Regionaal Waterprogramma
Opdrachtgever	Provincie Overijssel
Projectleider	Sybren Boukema
Auteur(s)	Alisa van Gent, Wendy Liefink, Giulia Devilee
Tweede lezer	Joost de Jong
Kenmerk	R007-1294146NLB-V01-agv-NL
Aantal pagina's	50 (exclusief bijlagen)
Datum	2 mei 2025
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

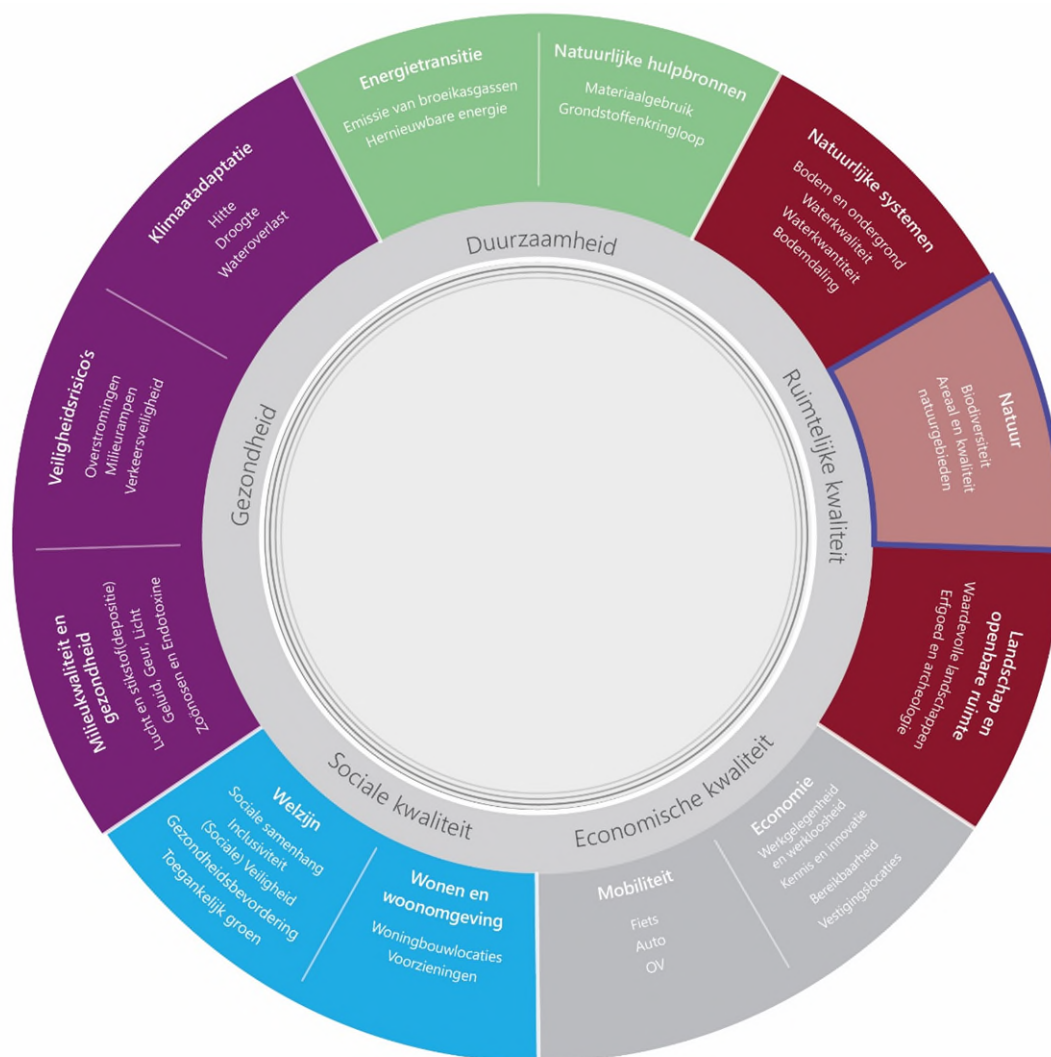
TAUW bv
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
T +31 57 06 99 91 1
E info.deventer@tauw.com

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Leeswijzer	4
2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	5
2.1	Beoordelingskader en -systematiek	5
2.2	Staat van biodiversiteit	6
2.3	Areaal en kwaliteit natuurgebieden	15
3	Effectbeoordeling.....	24
3.1	Staat van biodiversiteit	25
3.2	Areaal en kwaliteit natuurgebieden	31
4	Passende beoordeling.....	38
4.1	Waarom een passende beoordeling?	38
4.2	Ontwikkelingen Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel.....	38
4.3	Ontwikkelingen RWP	38
4.4	Doel passende beoordeling	39
4.5	Natura 2000-gebieden	40
4.6	Potentiële effecten	41
5	Mitigerende maatregelen.....	49
5.1	Mitigerende maatregelen	49
5.2	Aanbevelingen vervolg.....	50

1 Inleiding

Dit document is een bijlage bij OER Fase 2b: ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en Regionaal Waterprogramma (RWP). Natuur is één van de drie thema's binnen het onderwerp Ruimtelijke kwaliteit (Figuur 1.1) en natuur is ook verbonden met de onderwerpen: Duurzaamheid, Gezondheid en Sociale kwaliteit. Het voorliggende deelrapport gaat in op twee aspecten: staat van biodiversiteit en areaal en kwaliteit van beschermde natuurgebieden.

Figuur 1.1 Thema Natuur als onderdeel van het Rad voor de Overijsselse leefomgeving

1.1 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk, hoofdstuk 2, staat een beschrijving van de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen. Per aspect is voor de huidige situatie en voor de autonome ontwikkeling ook het kwaliteitsniveau beoordeeld. Hoofdstuk 3 bevat een beschrijving van de effecten van de beleidskeuzes uit de ontwerp-Omgevingsvisie en het RWP op de staat van biodiversiteit en het areaal en kwaliteit van natuurgebieden. In hoofdstuk 4 is de passende beoordeling van de ontwerp-Omgevingsvisie en het RWP opgenomen.

2 Huidige situatie en autonome ontwikkeling

2.1 Beoordelingskader en -systematiek

In het deelrapport natuur worden twee aspecten beoordeeld, namelijk de staat van de biodiversiteit en het areaal en kwaliteit van natuurgebieden. Waar kwantitatieve gegevens beschikbaar waren, zijn deze meegenomen in de beschrijving.

Tabel 2.1 Overzicht beoordelingskader natuur

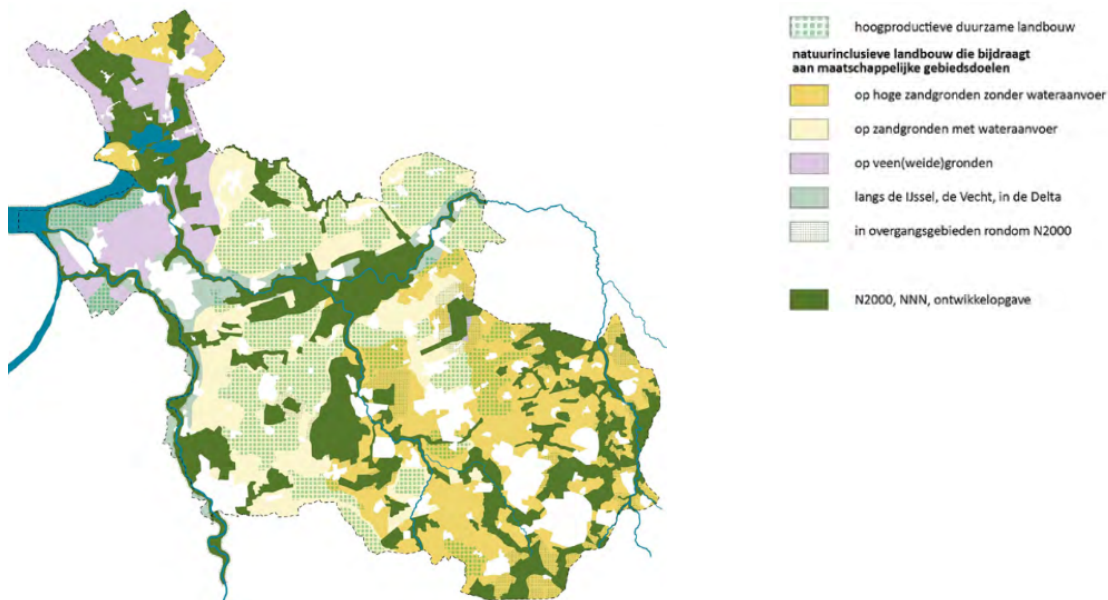
Aspect	Doel	Criterium	Databronnen
Biodiversiteit	Conditie voor planten- en diersoorten op orde	Staat van de biodiversiteit	<ul style="list-style-type: none"> Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage 2019 De Staat van de Biodiversiteit in Overijssel 2023 (Provincie Overijssel, 2023) Living Planet Index (LPI) Landelijk vegetatie-Meetnet Flora (LMF) Basiskwaliteit Natuur Overijssel (Eelerwoude in opdracht van de Provincie Overijssel, 2023)
Beschermde natuurgebieden	Behoud, versterking en duurzame ontwikkeling van de kwaliteit en kwantiteit van natuur en een samenhangend netwerk van natuurgebieden	Areaal en kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland en Natura 2000-gebieden	<ul style="list-style-type: none"> Natuurdoelanalyses (Natura 2000) Natura 2000-beheerplannen Natuurbeheerplan Overijssel 2024 Tiende Voortgangsrapportage Natuur (2025)

Het thema Natuur wordt uitgewerkt op het schaalniveau van de provincie Overijssel als geheel, en op regionaal schaalniveau aan de hand van gebiedstypen. De indeling van gebiedstypen is beschreven in het Fundament voor de nieuwe Omgevingsvisie (Provincie Overijssel, 2023). Het Fundament volgt uit het rapport van Sweco uit 2023 met als titel 'De bouwsteen water en bodem sturend in Overijssel', opgesteld naar aanleiding van de kamerbrief over de rol van water en bodem sturend bij ruimtelijke ordening in 2022. In het Fundament zijn vier gebiedstypen geïdentificeerd, waarbij het bodem- en watersysteem leidend zijn:

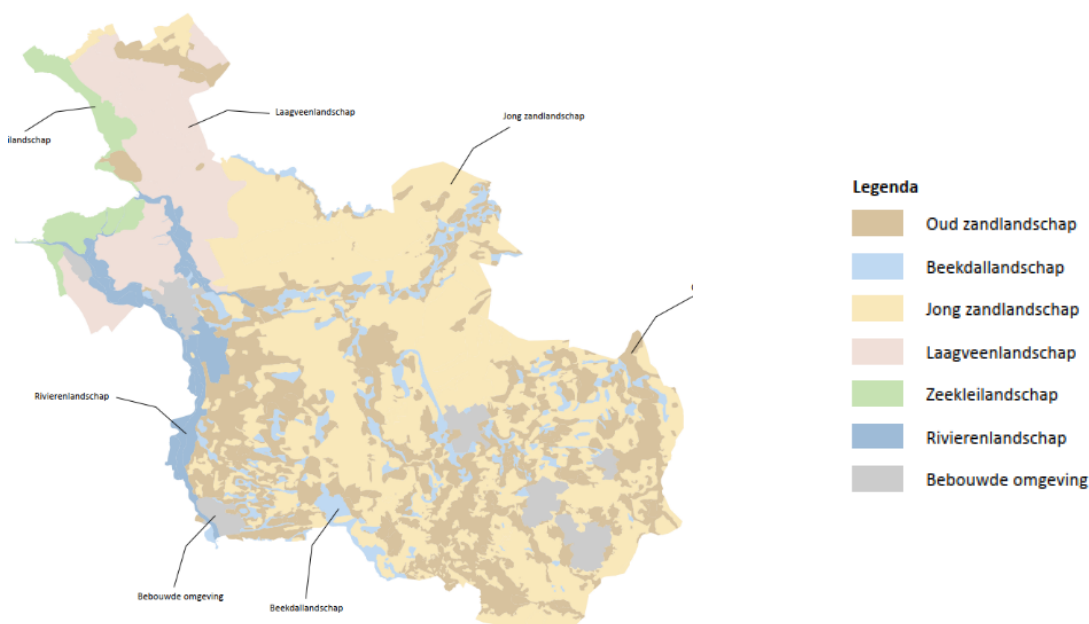
1. Hogere zandgronden zonder wateraanvoer
2. Zandgronden met wateraanvoer
3. De IJssel, Vecht en Delta
4. Veenweidegebieden

In de beoordeling van het thema Natuur wordt aan deze gebiedstypen het gebiedstype 'bebouwd gebied' toegevoegd. In de beschouwing van de gebiedstypen dient het rapport Basiskwaliteit Natuur Overijssel als belangrijke input. In dit rapport wordt een indeling van landschapstypen gehanteerd (Figuur 2.1).

(A)

(B)

Figuur 2.1 Indeling van gebiedstypen zoals beschreven in het Fundament en (B) landschapstypen zoals onderscheiden en gebruikt in het rapport Basiskwaliteit Natuur Overijssel

2.2 Staat van biodiversiteit

Voor de beoordeling van de staat van de biodiversiteit wordt het aspect biodiversiteit vanuit twee oogpunten beschouwd. Enerzijds wordt biodiversiteit beschouwd vanuit het oogpunt van de set aan externe condities (bodem, water, landschapselementen, inrichting en gebruik van de ruimte) die nodig is om te zorgen dat algemene soorten 'algemeen' blijven, zijn en/of worden. Deze informatie volgt grotendeels uit de rapportage 'Basiskwaliteit Natuur Overijssel' (2023). De Basiskwaliteit Natuur staat tevens voor een minimale natuurkwaliteit die je mag verwachten in gebieden waar niet-natuur functies leidend zijn.

Anderzijds wordt biodiversiteit beschouwd als de aanwezigheid van soorten (soortenrijkdom en -aantallen). Hiervoor zijn met name de rapportage 'De staat van de Biodiversiteit in Overijssel' (2023), het rapport Basiskwaliteit Natuur Overijssel en de Living Planet Index (LPI) van het CBS gebruikt. In de beschrijving en beoordeling wordt de set aan condities beschouwd per gebiedstype, en wordt de aanwezigheid van soorten voornamelijk beschouwd voor de provincie Overijssel als geheel. Het rapport Basiskwaliteit Natuur Overijssel richt zich in brede zin op biodiversiteit, in dit hoofdstuk ligt de nadruk echter op biodiversiteit buiten beschermde natuurgebieden.

De Staat van de Biodiversiteit in Overijssel in 2023

In het rapport de Staat van de Biodiversiteit in Overijssel (Bremer *et al.*, 2023) is gebruik gemaakt van indicatoren (maatstaf voor de biodiversiteit) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), de zogenaamde Living Planet Indexen (LPI's). Daarmee is de staat van biodiversiteit tussen de verschillende soortgroepen en leefgebieden in Nederland worden vergeleken. Een aantal van deze indicatoren zijn in het rapport verder aangevuld, omdat deze niet in alle gevallen een volledig beeld geven.

Veel van de natuurwaarden staan onder druk. Dit geldt zowel voor de Natura 2000-gebieden als voor de natuurwaarden buiten de natuurgebieden (stad en platteland). In Overijssel is voor veel soorten een achteruitgang zichtbaar. Deze is ook de afgelopen jaren onverminderd doorgegaan. Verandering in het landgebruik heeft geleid tot afname van natuurelementen, zoals bloemrijke slootkanten, kruidenrijk grasland en bosjes. Hierdoor is er minder voedsel en leefgebied beschikbaar voor verschillende diersoorten. De afname van insecten heeft effect op de aantallen van veel andere soorten, zoals vogels. In de bos- en natuurgebieden spelen de negatieve gevolgen van vermesting, verzuring, verdroging en versnippering een rol. De soorten van bijvoorbeeld de droge heide staan er slecht voor. Ook de effecten van de klimaatverandering worden steeds duidelijker zichtbaar. Enerzijds breiden soorten vanuit het zuiden hun leefgebied uit, anderzijds is langdurige droogte voor inheemse, vochtminnende soorten een probleem.

Met het huidige provinciaal beleid voor het Natuurnetwerk Nederland in Overijssel (NNN), Natura 2000-gebieden, agrarisch natuurbeheer en aanvullende maatregelen uit het programma Natuur voor Elkaar (o.a. Condities voor soorten op orde), heeft de provincie als doel om natuurwaarden in Overijssel te behouden en te versterken. Voor bepaalde soorten zien we herstel, maar voor andere soorten nog niet. Er zijn soorten die komen, maar ook soorten die verdwijnen, ondanks de inspanningen om ze te behouden. Soorten die komen zijn vaak opportunisten, soorten die verdwijnen specialisten. Bij de één is de achteruitgang nog amper gestopt en bij de andere is sprake van een sterk herstel. Structureel herstel vraagt veel tijd, een lange adem en inzet.

Rapport Basiskwaliteit Natuur Overijssel

In het rapport Basiskwaliteit Natuur Overijssel (2023) is een indeling van zeven landschapstypen gebruikt. Elk van de zeven landschapstypen heeft zijn eigen kenmerken. Deze landschapskenmerken zijn bouwstenen die samen de structuur van het landschap bepalen en het streekeigen karakter van een gebied vormen. De aan- of juist de afwezigheid van bepaalde kenmerken zorgt ervoor dat bepaalde plant- en diersoorten zich thuis voelen in een landschap. In het rapport is daarnaast gebruik gemaakt van gidssoorten. Gidssoorten zijn soorten die specifieke eisen stellen aan hun leefgebied.

Andere soorten, die dezelfde eisen stellen aan hun habitat, kunnen meeliften op de gidssoorten. Per gidssoort is vastgesteld welke voorwaarden de soort stelt aan (hoeveelheden van) landschapsskenmerken. Door de set aan voorwaarden ofwel criteria te vergelijken met de aanwezige landschapsskenmerken is de kwaliteit van landschapstypen op een schaalniveau van 1 x 1 km vastgesteld. Daarbij is de kwaliteit voldoende als een gebied voldoet aan alle criteria in het betreffende landschapstype.

In het rapport Basiskwaliteit Natuur Overijssel is dus uitgegaan van de aanwezigheid van omstandigheden voor de gidssoorten en niet van de verspreiding/het daadwerkelijke voorkomen van gidssoorten. De gidssoorten zijn zo gekozen dat ze een goed beeld geven van de kwaliteit van verschillende landschapstypen en zijn dan ook afkomstig uit verschillende soortgroepen (onder andere insecten, vogels, vleermuizen, planten en amfibieën). Hoewel het in de beschrijving van de huidige situatie in voorliggend rapport voornamelijk over landschapselementen gaat, ligt hier dus een breder beeld van biodiversiteit aan ten grondslag. Basiskwaliteit natuur reikt daarmee verder dan het huidige voorkomen of de trend in het voorkomen van plant- en diersoorten aangezien het kijkt naar de basis en daarmee ook meer voorspellend is voor de toekomst.

2.2.1 Beleidskader

De provincie is uitvoerder van de wettelijke verplichtingen van het Rijk, die horen bij het realiseren van de doelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992) zijn opgesteld om met alle EU-lidstaten gezamenlijk de biodiversiteit in stand te houden en te herstellen. Het zijn de belangrijkste instrumenten om de achteruitgang van de biodiversiteit in EU-lidstaten een halt toe te roepen en om te buigen tot herstel, om zo een grotere bijdrage te leveren aan de wereldwijde bescherming van de biodiversiteit. Door middel van voortgangsrapportages worden de doelen gemonitord.

De huidige ambitie van de provincie Overijssel met betrekking tot natuurgebieden is in de Omgevingsvisie omschreven als: een gezonde en aantrekkelijke natuur voor mensen, dieren en planten; een natuur die beleefd en gebruikt kan worden, kan profiteren van en bijdragen aan (economische) ontwikkelingen en rijk is aan plant- en diersoorten (biodiversiteit). Daarnaast beschrijft de Omgevingsvisie de volgende ruimtelijke kwaliteitsambities voor de Groene Omgeving, namelijk:

- Een zichtbaar en beleefbaar mooi landschap
- Sterke ruimtelijke identiteiten als merken voor Overijssel
- Voortbouwen aan de kenmerkende structuren van het agrarisch cultuurlandschap
- Natuur als ruggengraat
- Een continu en beleefbaar watersysteem als dragende structuur van Overijssel
- Het contrast tussen dynamische en luwe gebieden versterken

Ambities liggen onder andere op het bevorderen van de biodiversiteit en ruimtelijke continuïteit, het kwantitatief en kwalitatief verbeteren van waterlopen in de groene en stedelijke omgeving, en het herstellen van de diversiteit aan agrarische cultuurlandschappen.

Daarnaast wordt er ingezet op het ontwikkelen van NNN, niet alleen om de biodiversiteit te bevorderen, maar ook om het verantwoord benutten van het natuurlijk kapitaal, ruimtelijke continuïteit en de toegankelijk beleving van de natuur (Provincie Overijssel, 2017). In de omgevingsvisie wordt de ambitie uitgesproken om grote aaneengesloten en verbonden natuurnetwerk te realiseren. Natuur wordt zo op integrale wijze betrokken bij gebiedsontwikkeling. Daarnaast zijn in de Omgevingsvisie in het agrarische gebied leefgebieden aangewezen voor te beschermen en te beheren planten, weidevolgels en andere dieren. De fungerende visie noemt niet alleen beleid voor binnen het NNN, maar ook aan de randen, in het landelijk gebied en in de stad. Dit komt omdat er buiten het NNN in ruime mate natuurwaarden aanwezig zijn in bos- en andere natuurgebieden.

Onderdeel van de Groene Omgeving is ook het leefgebied agrarisch natuurbeheer. Het stelsel voor agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) streeft naar meer effectief en efficiënt beheer, ruimte voor regionaal maatwerk en agrarisch ondernemerschap. Collectieven in de vorm van groepen van boeren en andere agrarische grondgebruikers zijn eindbegunstigden en daarmee eindverantwoordelijk voor de subsidie agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Het agrarisch collectief ziet toe op de uitvoering van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

2.2.2 Huidige situatie

Basiscondities

De condities van het gebied in Overijssel dat niet beschermd is in het kader van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) of Natura 2000, zijn beschreven in de rapportage Basiskwaliteit Natuur Overijssel. In Overijssel bestaat een groot areaal van dit gebied uit agrarisch gebied (zie het volgende kader) en een gedeelte uit bebouwd gebied. Ook overige (niet beschermde) natuur, groene en blauwe dooraderingen, en kleine groene landschapselementen behoren tot dit areaal. Dergelijke landschapselementen zijn belangrijk omdat ze bijdragen aan het behoud en herstel van biodiversiteit, klimaatmitigatie en -adaptatie en cultuurhistorie.

Het areaal niet-beschermde natuur in Overijssel wordt beschreven aan de hand van de vier gebiedstypen, welke gebaseerd zijn op het bodem- en watersysteem, en het gebiedstype 'bebouwd gebied'.

Tabel 2.2 Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

Van het agrarisch gebied werd in 2021 op 7.109 hectare (overeenkomstig circa 2 % van het oppervlak van Overijssel) Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) toegepast. Het grootste deel van dit areaal bestaat uit open grasland (5.576 ha), het overige deel bestaat uit droge dooradering (1.291 ha) en water (242 ha). Het oppervlak met agrarisch natuurbeheer in Nederland neemt toe, op ruim 5 % van het agrarisch areaal wordt enige vorm van agrarisch natuurbeheer uitgevoerd (Ministerie van LNV et al., 2022, p. 12), waarbij Overijssel dus achterblijft ten opzichte van het landelijke areaal.

Hogere zandgronden

Hogere zandgronden zijn met name aanwezig ten oosten van de Sallandse Heuvelrug. In dit oostelijke deel van Overijssel is het landschap reliëfrijk en kleinschalig. Kenmerkend zijn de aanwezigheid van dekzandruggen, dekzandvlakten en stuwwallen, afgewisseld met lagere gebieden die onderdeel uitmaken van het beekdallandschap. Dit maakt het een vrij droog landschapstype, met zowel hoge droge delen als natte lage delen.

Het huidige landschap heeft een lage kwaliteit en is droger, rechter en minder groen dan het oorspronkelijke kleinschalige (cultuur)landschap. Typerende landschapskenmerken, zoals het netwerk van houtwallen en singels, zijn veelal verdwenen door schaalvergroting en de nog aanwezige landschapskenmerken zijn van lage kwaliteit. Daarnaast is sprake van een versnipperde landschapsinrichting en monotoon grondgebruik (Provincie Overijssel, 2023a). Deze conclusies komen overeen met de bevindingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage die in 2019 voor Nederland is opgesteld en in 2020 is vastgesteld. In die rapportage wordt gesteld dat de kwaliteit van het leefgebied voor soorten op hogere zandgronden ongunstig is, waarbij de verwachting is dat de huidige situatie in de komende jaren verslechtert. Door achteruitgang van habitats krimpen de verspreidingsgebieden en dit leidt tot verdere druk op populaties (Wageningen University & Research, 2020).

Sterk verbonden met de hogere zandgronden is het beekdallandschap. De originele beeklopen lopen door een dalvormige laagte en hebben zich ingesneden in een dekzandvlakte. Naast de beken zijn op verschillende plekken in het landschap laaggelegen beekdaloverstromingsvlaktes aanwezig. Gronden in dit landschap zijn van oudsher in gebruik als graslanden (maten) en hooilanden (flieren). Haaks op de beken zijn van oudsher ontwateringssloten met coulissen van hakhoutstruweel aanwezig. Door schaalvergroting in de landbouw en soms ook door natuurontwikkeling is het landschap sterk veranderd. In de huidige situatie is het reliëf vaak verdwenen, over tijd zijn vrijwel alle beken verlengd, verbreed, verdiept, gekanaliseerd en met elkaar verbonden, en karakteristieke coulissen zijn verdwenen. Hierdoor is ook de relatie met aan het beekdal gebonden soorten flora en fauna verloren gegaan. Door al deze veranderingen is het beekdallandschap sterker gaan lijken op het jonge zandlandschap. Daarbij is het waterpeil vaak te laag (Provincie Overijssel, 2023). Meststoffen, pesticidegebruik en ontwatering zijn belangrijke drukfactoren voor de aanwezige natuurwaarden.

Lagere zandgronden met wateraanvoer

De lagere zandgronden in de provincie Overijssel bestaan uit jonge heide- en broekontginningen, Twentse jonge heide- en broekontginningen, veenkoloniaal landschap en hoogveenontginningen. Het jonge zandlandschap is van oorsprong een door mensen gemaakt landschap. Binnen het gebiedstype 'lagere zandgronden' is enige differentiatie aanwezig, waarbij het landschap in het noordoosten van Overijssel grootschaliger en rationeler is (met rechte structuren) met relatief weinig groenblauwe dooradering en het landschap in het zuiden en oosten van de provincie kleinschaliger is. Het gebiedstype kent veel agrarisch gebruik. De grootschalige openheid is aantrekkelijk voor diverse boerenlandvogels. Het voedselaanbod laat echter vaak te wensen over. Ook de harde overgangen en het verlies van de structuur en verbindingfunctie van het landschap door het intensieve en monotone landgebruik maken dat de huidige kwaliteit van het landschap onvoldoende is. Binnen Overijssel is enige differentiatie zichtbaar in de huidige kwaliteit, waarbij de kwaliteit in het noordoosten van Overijssel (ten noordoosten van Ommen) relatief hoog is en de kwaliteit ten westen, zuiden en oosten daarvan relatief laag is (Provincie Overijssel, 2023).

IJssel, Vecht en Delta

Het gebiedstype IJssel, Vecht en Delta wordt gevormd door de landschapstypen rivierenlandschap en zeekleilandschap. Het rivierenlandschap bestaat uit de uiterwaarden en dijken, de oeverwallen en komgronden. De lagere komgronden zijn open en ingericht als gras- en hooiland. De oeverwallen zijn meer besloten. Dit komt door de aanwezigheid van boomgaarden, akkers en singels. Deze vormen samen een mozaïekpatroon in het landschap.

Op en rondom de hogere oeverwallen is lintbebouwing aanwezig en afwisselend zijn grote en kleine erven aanwezig. De verkaveling van het binnendijkse gebied staat haaks op de richting van de rivier. De inrichting is relatief grootschalig, met veel rechte lijnen en watergangen. In de huidige situatie geldt dat de afwisseling tussen grootschalige, open delen en de kleinschalige, besloten delen deels is verdwenen. Hetzelfde geldt voor de afwisseling in de geteelde gewassen.

In het noordwestelijke deel van Overijssel is zeekleilandschap aanwezig en gaan de zoetwaterdelta van de rivieren over in de voormalige Zuiderzeekust. Het is een open, vlak en grootschalig landschap met een rechtlijnige kavelstructuur. Typerend voor dit landschap is het deltakarakter van geulen met brak water, oevers en overstromingsvlakten. Andere typische kenmerken zijn de voormalige getijdenkreeken, kreekruggen, wallen en platen. Het dynamische karakter van het gebied is echter verdwenen door de aanleg van zeedijken, de Noordoostpolder en de afsluitdijk. Ook de typerende oude landschapselementen, zoals wielen en kreeken en opgaand groen langs sloten en erven zijn veelal verdwenen. Wat rest zijn grote percelen met intensief en monotoon bewerkt grasland (Provincie Overijssel, 2023).

Veenweidegebieden

Het laagveenlandschap bevat de voormalige laagveenmoerassen in de kop van Overijssel. Typerend voor het landschap is het open en natte karakter, veelal met een geordende structuur van rechtlijnige patronen van kavels, wegen en afwateringssystemen. Binnen dit landschap vallen het slagenlandschap, het polderlandschap en het open veenweidegebied. Het slagenlandschap kenmerkt zich door de aanwezigheid van lintbebouwing met singels. Het open veenweidegebied is meer grootschalig open, met intensiever agrarisch grondgebruik en een grotere ontwatering. Knelpunten in dit gebiedstype zijn het eentonige open landschap, het kwetsbare en versnipperde opgaande groen en een monocultuur van intensief bewerkt grasland. Om de gronden droog te houden voor de landbouw wordt het waterpeil kunstmatig laag gehouden. Dit heeft tot gevolg dat veen verbrandt en bodemdaling optreedt. De natuurwaarde van dit gebiedstype is, met uitzondering van het deel dat beschermd natuurgebied is, laag (Provincie Overijssel, 2023).

Bebouwd gebied

De bebouwde omgeving omvat alle dorpen, steden, bedrijventerreinen, verblijfsparken en hun uitloopgebied. De bebouwde omgeving is divers en is in zijn ontstaan en groeiwijze onder andere beïnvloed door het landschap. Er zijn grote verschillen tussen de Hanzesteden, de kernen van de Stedenband Twente, de voormalige Zuiderzeestadjes en tal van dorpen. De bouwperiode en het gebruik van het bebouwd gebied bepalen samen grotendeels in hoeverre er groene en blauwe elementen aanwezig zijn. Bij bouwperiodes kunnen in ieder geval worden onderscheiden: jaren 30 wijken (ruim opgezet, veel groen), wederopbouwwijken (hoogbouw, weinig ruimte voor groen), bloemkoolwijken uit de jaren 70 (veel groen), VINEX-wijken (weinig groen) en wijken waarin natuurinclusief bouwen is toegepast (veel groen) (Provincie Overijssel, 2023).

Het bebouwde gebied is een belangrijk toevluchtsoort voor soorten. Soorten zoals laatvlieger, huismus en gierzwaluw zijn gebonden aan een stedelijke omgeving en van sommige soorten, zoals slechtvalk, groeit de populatie doordat ze zich kunnen aanpassen aan het stedelijke leefmilieu. Voor de soorten van de Habitatrichtlijn die in stedelijk gebied voor kunnen komen, is het verspreidingsgebied gunstig. De kwaliteit van het stedelijke leefgebied is echter matig en de populatieomvang is gemiddeld genomen matig tot slecht (Wageningen University & Research, 2020). Oorzaken hiervoor zijn onder andere het ontbreken van aaneengesloten donkere vliegroutes voor vleermuizen, de gevolgen van na-isolatie, het ontbreken van verbindingen met het buitengebied (zachte overgangen), weinig openbare groene plekken en het ontbreken van schuil- en/of verblijfplaatsen voor fauna (Provincie Overijssel, 2023). Niet alle soorten gedijen dan ook goed bij de huidige inrichting van verstorende invloeden in de stedelijke leefomgeving.

In de provincie zijn diverse initiatieven voor verbetering van het bebouwde gebied gaande. Zo werden in 2021 onder andere 57 erven natuurvriendelijk ingericht voor soorten als de kerkuil en boerenwaluw, kregen vier gemeenten subsidie voor het opstellen van een ecologisch bermbeheerplan, en werd 30 kilometer provinciale weg ecologisch ingezaaid. Bovendien startten er vijf pilotprojecten voor onder andere otter-, reptielen- en reeënvoorzieningen en werden drie bermen volledig omgevormd (Ministerie van LNV et al., 2022). Ook voor het bebouwde gebied buiten de steden om heeft de provincie Overijssel dus aandacht en ontwikkelt de provincie soortenmanagementplannen en beleid.

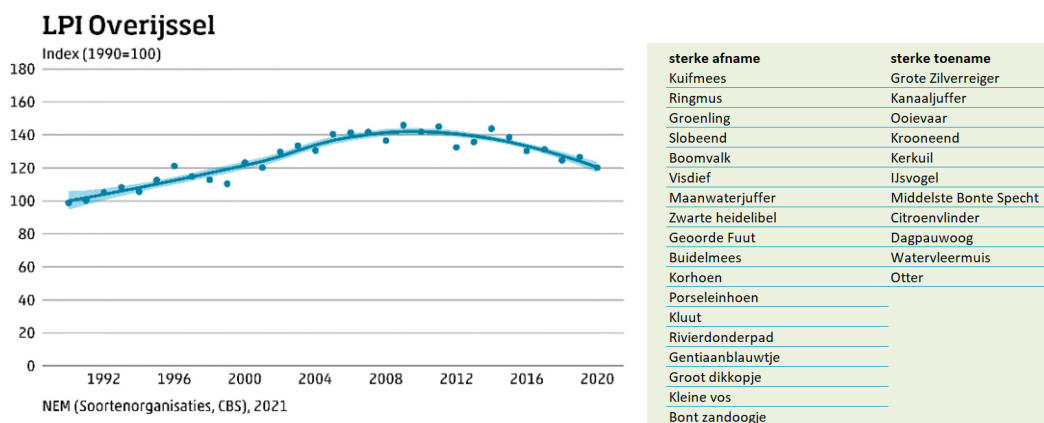
Soortenrijkdom en -aantallen

De Nederlandse Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage uit 2020 geeft eenzelfde beeld als andere publicaties over de Nederlandse natuur (Wageningen University & Research, 2020). Voor bepaalde vogels, soorten en habitattypen zijn positieve ontwikkelingen zichtbaar, maar gemiddeld genomen gaat het niet goed met de natuur in Nederland en is sprake van een afname van populaties en biodiversiteit. In Overijssel is dit niet anders. De rapportage 'De Staat van de Biodiversiteit in Overijssel 2023' bevestigt dit beeld.

Living Planet Index Fauna

In de Living Planet Index (LPI)-fauna Overijssel is gebruik gemaakt van aantals- en verspreidingsgegevens van 266 diersoorten waarvoor lange meetreeksen beschikbaar zijn. Het betreft meetreeksen van (bos-)vogels, zoogdieren, amfibieën, vissen, libellen en dagvlinders. Voor diverse soortgroepen zijn geen meetreeksen over lange perioden beschikbaar (onder andere wilde bijen, sprinkhanen, nachtvinders). De LPI-fauna geeft daarmee een redelijk representatief beeld van de ontwikkeling van de biodiversiteit, maar is niet alomvattend. De aard van de samenstelling van de LPI maakt daarnaast dat het resultaat altijd een gemiddelde trend is. De toe- of afname van één specifieke soort vinkt af door het grote geheel. Zo geeft bijvoorbeeld de LPI voor vogels een stabilisatie van de afname weer, terwijl vrijwel alle groundbroeders (weidevogels, akkervogels) in aantallen achteruit zijn gegaan (Provincie Overijssel, 2023). De afname van het aantal insecten heeft door het verminderde voedselaanbod ook invloed op het aantal vogels dat aanwezig is.

Het totaalbeeld van de faunasoorten die deel uitmaken van de LPI-fauna Overijssel laat een daling zien die rond 2008 is ingezet (Figuur 2.2). De soorten die een positieve trend laten zien, zijn veelal soorten die zich gemakkelijk verplaatsen en passen bij de huidige omstandigheden en het huidige landgebruik. De soorten die het slechter doen, stellen hogere eisen aan hun leefomgeving: ze zijn preciezer in wat ze eten en hun mobiliteit is vaak beperkter. Deze soorten hebben last van vermessing, verzuring, verdroging en versnippering (= geïsoleerde ligging van gebieden). Veel soorten die een afname vertonen zijn gebonden aan het vroegere extensieve en kleinschalige agrarisch cultuurlandschap, zoals grutto, kievit, veldleeuwerik, kleine vos en argusvlinder. Door het verdwijnen van gevarieerde, kruidenrijke vegetatie, het verdwijnen van landschapselementen, en het gebruik van bestrijdingsmiddelen in het boerenland is voor veel soorten voedselschaarste ontstaan. In Overijssel laten ook vogels van natte bossen (nachttegaal, koekoek), moerasvogels (grote karekiet, porseleinhoen, roerdomp, watersnip), en aan heide gebonden soorten (levendbarende hagedis, gentiaanblauwtje, korhoen) een negatieve trend zien (Provincie Overijssel, 2023). De LPI-Overijssel komt in grote lijnen overeen met de LPI-Nederland (Provincie Overijssel, 2023).

Figuur 2.2 LPI: gemiddelde biodiversiteit in fauna in de provincie Overijssel

Landelijk vegetatie-Meetnet

In de rapportage De staat van de Biodiversiteit in Overijssel (2023) is met behulp van data uit het Landelijk vegetatie-Meetnet Flora (LMF) een LPI-index flora bepaald. Het LMF bestaat in Overijssel uit 800 meetnetpunten (proefvakken), verspreid over de gehele provincie. Alle plantensoorten maken onderdeel uit van het LMF, alleen mossen en korstmossen zijn niet in de index betrokken. Naar korstmossen is daarom apart gekeken. Met het LMF wordt voor proefvakken de 'natuurwaarde' berekend op grond van zeldzaamheid van vegetaties, soortenrijkdom en trends.

Uit de LPI-index flora blijkt dat de gemiddelde waarde (populatieomvang) in twintig jaar tijd in de bos- en natuurgebieden hetzelfde is gebleven of zelfs licht is gestegen. Anders is dat in het boerenland, waar sprake is van een sterk negatieve trend met een jaarlijkse gemiddelde achteruitgang van circa 1 %. Onder andere mestgift, pesticidegebruik, het niet meer weiden van vee dat de randjes kort afveert, het ploegen van kruidenrijke randen langs sloten en zandpaden, het samenvoegen van percelen en de maïsteelt zijn hier debet aan. De metingen in het boerenland zijn verricht langs sloten, greppels, leidingen en in houtwallen (Provincie Overijssel, 2023).

In de provincie Overijssel worden sinds 1986 op bomen groeiende kortmossen gemonitord. Korstmossen reageren binnen enkele jaren op veranderingen in de luchtkwaliteit en andere omgevingsfactoren, zoals de opwarming van het klimaat. De soortenrijkdom per meetpunt (variërend van 153 - 330 punten per onderzoeksjaar) is tot 2015 sterk toegenomen, maar tussen 2015 en 2020 niet meer. Het aantal ammoniakminnende soorten is voor het eerst in twee decennia niet meer afgenomen, wat betekent dat het oplossen van de ammoniakproblematiek stagneert. Opvallend is daarbij dat het aantal ammoniakminnende soorten in het bebouwd gebied sinds 1986 alleen maar is toegenomen, en ook groter is dan in het agrarisch gebied. Vermoedelijk spelen verkeersgerelateerde effecten hierbij een belangrijke rol. De hoeveelheid ammoniakgevoelige soorten vertoont in Overijssel als geheel, en in regionale opsplitsingen van Overijssel een neergaande trend. Dit komt mede doordat ammoniakdepositie die neerslaat op bomen een langdurige inwerking heeft, waardoor effecten niet of moeilijk omkeerbaar zijn. Een dergelijke achteruitgang van ammoniakgevoelige soorten treedt in alle onderzochte provincies op. Het aantal ammoniakgevoelige soorten binnen Natura 2000-gebieden ligt daarbij wel hoger dan daarbuiten (Van Herk, 2021).

Conclusie

Het algemene beeld van de biodiversiteit is dat deze achteruit gaat. Dit is zichtbaar gemaakt doordat de LPI nog steeds een afname van het aantal soorten toont (alhoewel het tempo van de afname is afgevlakt). Aan de afname van soorten liggen structurele problemen zoals vermessing, verzuring, verdroging en versnippering ten grondslag. Het areaal en de kwaliteit van natuur buiten beschermde gebieden nemen af door het verdwijnen van kleine groene landschapselementen, intensivering van agrarische grondgebruik, gebruik van pesticiden (en tekortkomingen in regelgeving hierover), een slechte grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, toxische stoffen in het milieu, en verstoring. Het agrarisch natuur- en landschapsbeheer is een goed initiatief om te zorgen voor meer biodiversiteit, maar het areaal waarop dit beheer wordt uitgevoerd is momenteel nog zeer beperkt. Om deze reden wordt de huidige situatie voor biodiversiteit buiten beschermde natuurgebieden als slecht gewaardeerd.

Tabel 2.3 Waardering van de huidige situatie

Aspect	Doel	Criterium	Huidige situatie
Biodiversiteit	Conditie voor planten- en diersoorten op orde	Staat van de biodiversiteit	Slecht

2.2.3 Autonome ontwikkeling

In de toekomst blijft de druk op het buitengebied en bebouwd gebied hoog. Er wordt een grotere, negatieve impact verwacht van projecten op het gebied van de energietransitie (zoals de aanleg van zonneparken en windmolenparken), woningbouw (in de directe nabijheid van NNN) en de gevolgen van klimaatverandering. Tegelijkertijd is hier bij goede inpassing ook een kans voor verbetering van de staat van biodiversiteit. In de stedelijke omgeving spelen daarnaast andere drukfactoren. Zo gaan met de isolatie van oude gebouwen zomer- en winterverblijfplaatsen van vleermuizen en nestplaatsen van vogels verloren. Voor soorten die volledig afhankelijk zijn van gebouwen is dat een serieuze bedreiging. Daarnaast zorgt stedelijke inbreiding en verstening ook voor een negatieve invloed op biodiversiteit doordat er minder ruimte is voor soorten, echter hangt dit wel samen met de manier waarop inbreiding wordt vormgegeven.

Klimaatverandering heeft daarnaast ook consequenties voor de biodiversiteit. Hogere temperaturen zorgen voor een langer groeiseizoen en meer verdamping, dus een grotere watervraag. Omdat daarnaast de kans op lange droge perioden in de zomer toeneemt is ook de behoefte aan wateraanvoer groter. Aanhoudende droge en natte periodes en sterk wisselende weersomstandigheden zorgen voor een aanzienlijke druk op de natuur, doordat deze zich niet snel genoeg aan kan passen aan de veranderingen en weersextremen. Hierdoor verplaatsen soorten zich en verdwijnen habitattypen waardoor de biodiversiteit afneemt.

Tegelijkertijd lijkt de opkomst van vormen van 'natuurinclusief bouwen', waarbij bij de nieuwbouw rekening wordt gehouden met leefmilieus voor vooral diersoorten, een kans om in de stad te werken aan de verhoging van de biodiversiteit (Wageningen University & Research, 2020).

De Provincie Overijssel voert diverse programma's en activiteiten uit om de ambities in de Omgevingsvisie te realiseren, waaronder zowel passieve als actieve maatregelen om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Als passieve maatregel houdt de provincie toezicht op het naleven van de Omgevingswet. Het doden en verstoren van beschermde soorten is niet toegestaan, tenzij de wet daar specifieke uitzonderingen op geeft. Actieve maatregelen bestaan bijvoorbeeld uit het eerdergenoemde natuurvriendelijke inrichten van erven en het ecologisch beheren van bermen.

Conclusie

Uit voorgaande paragrafen blijkt dat sprake is van een afname van de biodiversiteit in Overijssel, welke onder andere gevoed wordt door een versnipperde landschapsinrichting, schaalvergroting, monotoon landgebruik en klimaatverandering. Autonome ontwikkelingen op het gebied van areaal en kwaliteit natuur buiten beschermde gebieden zijn zeer beperkt en nog onvoldoende kwantificeerbaar, daarom is de autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht.

Tabel 2.4 Waardering van de autonome ontwikkeling ten opzichte van de huidige situatie

Aspect	Doel	Criterium	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling
Biodiversiteit	Conditie voor planten- en diersoorten op orde	Staat van de biodiversiteit	Slecht	Slecht

2.3 Areaal en kwaliteit natuurgebieden

Om inzicht te krijgen in het areaal en de huidige kwaliteit van beschermde natuurgebieden is gekeken naar de in Overijssel gelegen Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

2.3.1 Beleidskader

De ambitie van de provincie Overijssel met betrekking tot natuurgebieden is in de Omgevingsvisie omschreven als: een vitaal en samenhangend stelsel van natuurgebieden (NNN), waaronder Natura 2000-gebieden en Nationale Parken (Provincie Overijssel, 2023). De Natura 2000-gebieden zijn ook aangewezen als NNN-gebied, waardoor de gebiedsbescherming overlap vertoont. Dit geldt ook voor de nationale parken.

Het ruimtelijk beleid voor het NNN is gericht op behoud, herstel en duurzame ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN, zoals natuurwaarden en landschappelijke waarden en de daarbij behorende ruimtelijke condities zoals rust, stilte en donkerte. Daarbij dient zoveel mogelijk rekening gehouden te worden met andere belangen in het gebied. Voor initiatieven die niet passen binnen de doelstelling van het NNN is geen ruimte, tenzij er sprake is van een groot openbaar belang waar niet op een andere manier aan voldaan kan worden (het NNN-beschermingsregime). Daarbij hanteert de provincie het principe dat de kwaliteit, samenhang en het areaal van het NNN niet achteruit mogen gaan. Instrumenten hiervoor zijn herbegrenzing van het NNN en compensatie van negatieve effecten. Er is ruimte voor het aanpassen van de begrenzing als het NNN daarmee versterkt kan worden (Provincie Overijssel, 2023). Naast het versterken van bestaande NNN-gebieden, werkt de provincie ook aan het uitbreiden van natuur. Een deel van de bestaande natuurgebieden is namelijk te klein, versnipperd of van te slechte kwaliteit om een goed leefgebied te bieden voor plant- en diersoorten te bieden. De provincie heeft de ambitie om circa 3.679 ha aan NNN te verwerven voor het eind van 2027, waarbij van 1.472 ha onzeker is of verwerving haalbaar is (Ministerie van LNV et al., 2022).

Voor de Natura 2000-gebieden zijn in de Aanwijzingsbesluiten instandhoudingsdoelstellingen vastgesteld. De doelstellingen hebben betrekking op het behoud en/of verbetering/uitbreiding van de kwaliteit en het oppervlak van habitattypen en op het behoud of de uitbreiding van populaties van soorten. Voor elk van de Natura 2000-gebieden heeft de provincie beheerplannen opgesteld, waarin onder andere is uitgewerkt welke maatregelen getroffen (moeten) worden om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen. De maatregelen voor de eerste beheerplanperiode (eerste zes jaar) zijn vooral gericht op het behouden van de aanwezige waarden en het voorkomen van verslechtering. De maatregelen voor de tweede (en hierop volgende) beheerplanperiodes zijn gericht op de doelen voor de verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van oppervlak.

De verplichtingen tot het vaststellen van instandhoudingsdoelstellingen, het opstellen van een beheerplan en het treffen van passende maatregelen die achteruitgang van Natura 2000-gebieden en storende factoren die een significant effect hebben te voorkomen, komen voort uit artikel 6, lid 1 en 2 van de Habitatrichtlijn ([92/43 EEG](#)).

De provincie Overijssel kent de volgende instrumenten, denk hierbij aan subsidies, programma's en projecten, om de ambities in de Omgevingsvisie te realiseren (niet uitputtend):

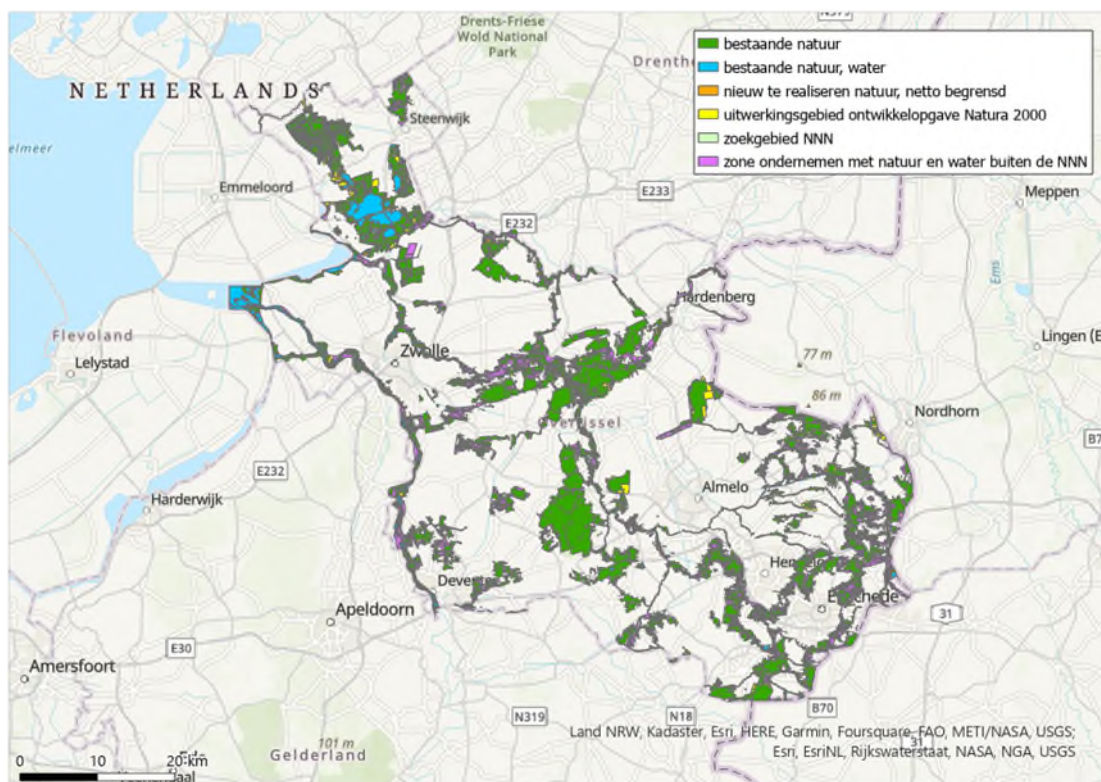
- Het 'nee, tenzij'-principe, afwijkingsmogelijkheden en compensatieplan (Omgevingsverordening paragraaf 4.6. Natuurnetwerk Nederland)
- Programma Ontwikkelopgave NNN/Natura 2000; uitvoeringsprojecten gericht op het verwerven, inrichten en onder beheer brengen van (gerealiseerde) natuur
- RAGO (regeling aankoop gronden Overijssel)
- AGF (anticiperend grondfonds)
- Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL)
- Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL)
- Programma Natuur
- Agrarisch Natuurbeheer

2.3.2 Huidige situatie

Binnen de provincie Overijssel liggen 24 Natura 2000-gebieden (hiervan neemt provincie Overijssel voor 20 gebieden het voortouw) en 29 NNN-gebieden. Circa 20 % van het grondgebied van de provincie Overijssel bestaat uit beschermde natuur (67.000 ha), waarvan de helft de status van Natura 2000-gebied heeft (Provincie Overijssel, 2023).

Natuurnetwerk Nederland

In de provincie Overijssel maakt 59.692 ha natuur (Tiende Voortgangsrapportage Natuur) onderdeel uit van het NNN. De provincie heeft 3.292 ha verworven om in te richten als NNN en 5.526 ha ingericht als NNN in de periode 2011 tot en met 2023. Daarnaast is er nog een resterende inrichtingsambitie van 2.673 ha. Binnen het NNN liggen gebieden die vanwege hoge natuurwaarden (inter)nationale bescherming genieten, zoals de Nationale Parken en Natura 2000-gebieden. De Nationale Parken betreffen de Weerribben-Wieden en de Sallandse Heuvelrug.

Figuur 2.3 Natuurnetwerk Nederland (NNN) in Overijssel (Provincie Overijssel, n.d.)

Natura 2000

In Nederland liggen 162 Natura 2000-gebieden, waarvan 24 (deels) in Overijssel. De natuur in deze gebieden is divers en omvat onder andere heidegebieden, veengebieden, natuur langs beken en rivieren, moerassen en bosgebied. De Natura 2000-gebieden zijn geselecteerd op grond van het voorkomen van soorten en habitattypen die vanuit Europees oogpunt bescherming nodig hebben. De Natura 2000-gebieden die binnen de provincie Overijssel vallen zijn in onderstaande tabel opgenomen. Enkele gebieden vallen onder beheer en verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat omdat dit grotere wateren zijn, waaronder het Ketelmeer & Vossemeer, Zwarte Meer en de Veluwerandmeren. Daarnaast is provincie Gelderland voortouwnemer voor de Rijntakken.

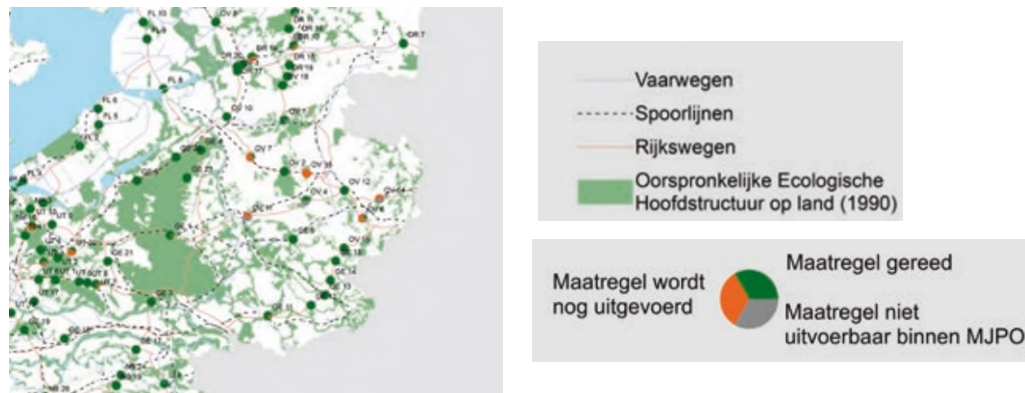
Tabel 2.5 Natura 2000-gebieden in Overijssel met achter elk Natura 2000-gebied tussen haakjes tot welk gebiedstype ze behoren. HZ= hogere zandgronden; JZ = zandgronden met wateraanvoer; IVD = IJssel, Vecht en Delta; VG = veenweidegebieden

Natura 2000-gebieden (deels) in Overijssel		
Aamsveen (JZ)	Engbertsdijkerven (VG en JZ)	Springendal & Dal van de Mosbeek (HZ, beekdallandschap)
Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (JZ)	Ketelmeer & Vossemeer (IVD, zeekleilandschap)	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (IVD)
Bergvennen & Brecklenkampse Veld (JZ)	Landgoederen Oldenzaal (HZ)	Vecht- en Beneden-Reggegebied (HZ en IVD)
Boetelerveld (JZ)	Lemselermaten (JZ/HZ)	Veluwerandmeren (IVD, zeekleilandschap)
Borkeld (JZ)	Lonnekermeer (JZ)	Weerribben (VG)
Buurserzand & Haaksbergervenen (VG)	Olde Maten & Veerslootslanden (VG)	Wierdense Veld (JZ/HZ)
De Wieden (VG)	Rijntakken (IVD)	Witte Veen (JZ)
Dinkelland (HZ, beekdallandschap)	Sallands Heuvelrug (HZ)	Zwarte Meer (IVD, zeekleilandschap)

De provincie heeft veel gevoelige natuur en de achteruitgang van de natuurkwaliteit in Overijssel is aanzienlijk. Om de achteruitgang van beschermde natuurwaarden te stoppen, worden herstelmaatregelen uitgevoerd. De herstelmaatregelen zijn onderdeel van het programma Ontwikkelopgave Natura 2000. Over dit programma wordt jaarlijks gerapporteerd (Provincie Overijssel, 2023c). Naast deze jaarlijkse rapportage, zijn voor alle stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in Nederland in 2023 natuurdoelanalyses gepubliceerd en vastgesteld. De natuurdoelanalyses geven aan of behoud van natuurdoelen in Natura 2000-gebieden geborgd is en of het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen binnen bereik blijft of komt. Hierbij zijn ook de geborgde (uitgevoerde en geprogrammeerde) natuurherstelmaatregelen betrokken.

Maatregelen buiten Natura 2000-gebieden

De provincie Overijssel voert verschillende maatregelen in én buiten Natura 2000-gebieden uit ten behoeve van het behoud en verbetering van de Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk Nederland en natuurgebieden in het algemeen. Eén van de maatregelen die buiten natuurgebieden wordt getroffen is het aanleggen van faunavoorzieningen. Door de aanleg van wegen, vaarwegen en spoorwegen zijn natuurgebieden (en daarmee leefgebieden van soorten) in Nederland in de afgelopen decennia versnipperd geraakt. In het wild levende dieren zijn daardoor steeds meer vast komen te zitten in een onnatuurlijk klein leefgebied. Daarom werken het Rijk en de provincies aan het realiseren van natuurlijke verbindingen tussen natuurgebieden door de aanleg van ecoducten, ecoduiders, faunatunnels en makkelijk uittreedbare oevers rondom bestaande rijksinfrastructuur. De aanleg van ecoducten zoals bij Boerskotten (A1), De Borkeld (A1), Twilhaar (N35) en Boekelerhoek (A35) zorgt ervoor dat er minder faunaknelpunten zijn.

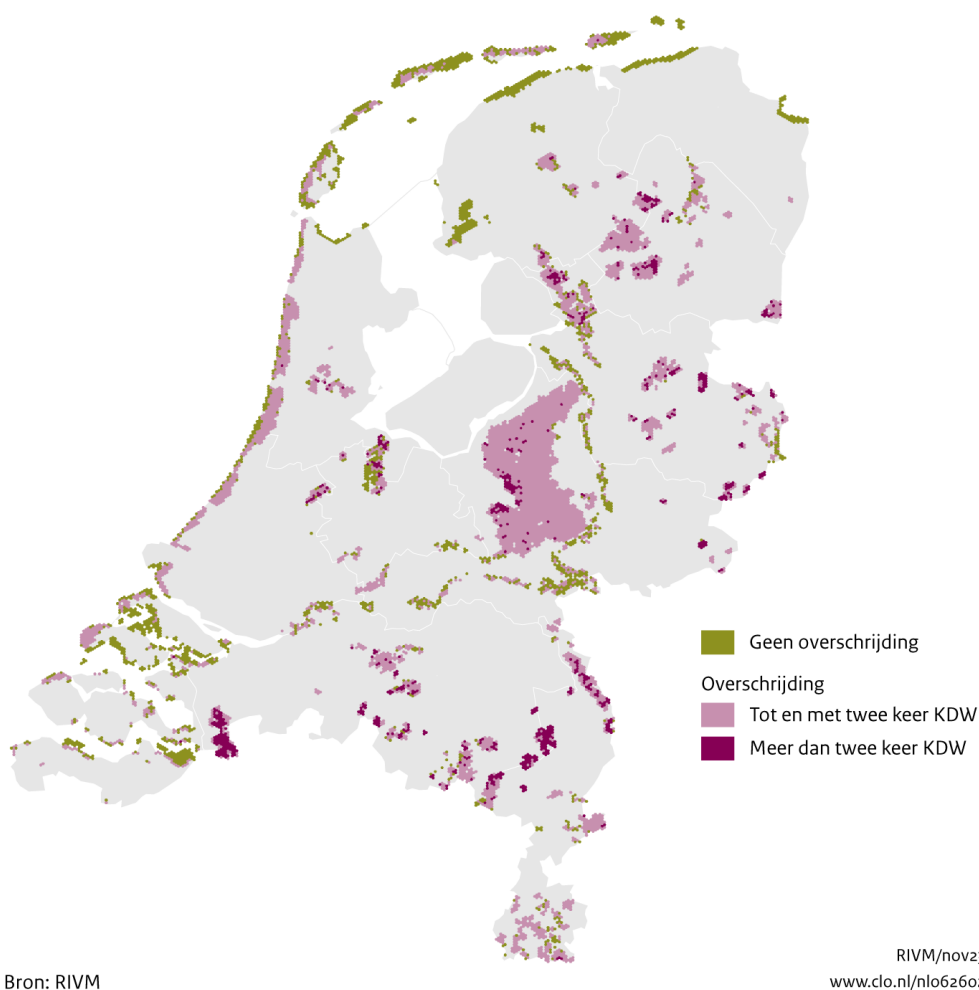
Figuur 2.4 Resultaat Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO) – Aandeel gerealiseerde maatregelen per knelpunt aan het einde van het programma (2020)

Voor de beschrijving van de huidige situatie van Natura 2000-gebieden vormen de natuurdoelanalyses de belangrijkste input. In de natuurdoelanalyses wordt de vraag beantwoord of behoud van natuurdoelen in Natura 2000-gebieden geborgd is en of het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen binnen bereik blijft of komt bij de te verwachten stikstofdepositie, in combinatie met andere drukfactoren en gegeven de geborgde (uitgevoerde en geprogrammeerde) natuurherstelmaatregelen. Het antwoord op de vraag kent drie mogelijkheden: 'ja', 'ja, mits' (verslechtering wordt voorkomen, maar voor doelbereik op lange termijn is meer nodig) en 'nee, tenzij' (verslechtering valt niet uit te sluiten). Het antwoord op de vraag geeft hiermee snel inzicht in de huidige en te verwachten toekomstige situatie van de Natura 2000-gebieden.

Uit de natuurdoelanalyses voor Overijssel, die getoetst worden en bevestigd zijn door de ecologische autoriteit, blijkt dat de natuurdoelen voor een groot deel van de Overijsselse Natura 2000-gebieden op dit moment niet worden behaald en ook de komende jaren nog niet behaald kunnen worden. De natuurdoelanalyses bevestigen dat door moet worden gegaan met de maatregelen uit de Ontwikkelopgave Natura 2000, omdat deze bijdragen aan het oplossen van knelpunten zoals verdroging (waardoor er minder water beschikbaar is voor natuur, hierdoor neemt de kwetsbaarheid toe), versnippering (waardoor soorten steeds meer geïsoleerd raken van elkaar, zo neemt de druk op biodiversiteit toe) en verzuring (waardoor de voedingsbronnen van natuur en de leefbaarheid worden aangetast) en bijdragen aan het behalen van natuurdoelen. Daarnaast zijn extra maatregelen nodig om de stikstofdepositie te verminderen en zijn in verschillende Natura 2000-gebieden extra natuurherstelmaatregelen nodig. Het gaat hier bijvoorbeeld om het verbinden van natuurgebieden om de geïsoleerde ligging van habitattypen aan te pakken of om het verbeteren van de hydrologische omstandigheden. Voor het behalen van natuurdoelen in Natura 2000-gebieden en het vergroten van de biodiversiteit is een aanpak die zich richt op meerdere knelpunten het meest effectief, zoals het Planbureau voor de Leefomgeving meermalen heeft aangegeven (meest recentelijk in: Beëindigen van veehouderijen | PBL Planbureau voor de Leefomgeving (3 oktober 2022)), (Gedeputeerde Staten van Overijssel, 2023).

Overmatige stikstofdepositie vormt voor vrijwel alle Overijsselse Natura 2000-gebieden een knelpunt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hoge stikstofdepositie leidt tot een ernstige aantasting van de structuur en het functioneren van de natuurwaarden. Vooral de cumulatieve gevolgen van vermesting (als gevolg van langdurige overbelasting en ophoping van stikstof), al of niet in combinatie met versterkte verzuring zijn doorslaggevend voor de afname van de biodiversiteit. Intensief beheer en maatregelen uit de Natura 2000-Ontwikkelopgave zorgen voor de benodigde condities voor de natuur maar kunnen het negatieve effect van hoge stikstofdepositie (en de ophoping van stikstof in de bodem uit het verleden) niet teniet doen. Er zijn aanvullende maatregelen nodig om de stikstofdepositie te reduceren. Dit is bekend en de provincie beziet de reductie van stikstof vanuit een brede aanpak in het landelijk gebied: het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (Gedeputeerde Staten van Overijssel, 2023).

Overschrijding kritische depositiewaarde in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, 2021

Bron: RIVM

Figuur 2.5 Overschrijding kritische depositiewaarde in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, 2021 (RIVM, 2023)

In de volgende alinea's wordt per gebiedstype nader ingegaan op de huidige situatie van de Natura 2000-gebieden. Omdat de Natura 2000-gebieden allen ook onderdeel zijn van het NNN in Overijssel, zijn de voor Natura 2000 beschreven knelpunten eveneens van toepassing op het NNN.

Hogere zandgronden & lagere zandgronden met wateraanvoer

De Natura 2000-gebieden die (grotendeels) op de zandgronden liggen, hebben voornamelijk te maken met knelpunten van overmatige stikstofdepositie, verdroging, versnippering en een beperkte oppervlakte. Daarnaast is sprake van andere knelpunten, zoals hydrologische knelpunten en knelpunten door eutrofiëring of recreatie (verstoring). Kleine en geïsoleerde oppervlakten van habitattypen maken dat habitattypen kwetsbaar zijn.

Het is van groot belang dat leefgebieden (habitats) voldoende groot zijn of groter worden gemaakt en vergelijkbare habitats met elkaar worden verbonden om verdere achteruitgang van de biodiversiteit te voorkomen. Hiervoor zijn maatregelen binnen de Natura 2000-gebieden van belang, maar ook het realiseren van verbindingen tussen de Natura 2000-gebieden is van belang. Dit geldt voor de in Zuid-Twente gelegen Natura 2000-gebieden Witte Veen, Buurserzand en Haaksbergerveen, Aamsveen en aanliggende Duitse gebieden. Voor het Wierdense Veld wordt aanbevolen om van de ecologische verbindingen op regionaal schaalniveau in kaart te brengen welke functionele ecologische verbindingzones effectief zijn voor behoud en versterking van het hoogveenlandschap.

Daarnaast vormt verdroging een knelpunt voor veel van de habitattypen op zandgronden. Doordat abiotische omstandigheden (de vochttoestand) wijzigen verandert de soortensamenstelling. Hierdoor neemt de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden af, of verdwijnen op termijn zelfs. Op de langere termijn is de klimaatontwikkeling hierin een onzekere factor. Gebieden kunnen te maken krijgen met regelmatige of frequente lange voorjaarsdroogte en zware zomerbuien. Dit kan extra verdroging, afspoeling en/of inundaties veroorzaken. In sommige gebieden is het, ook nu al, zaak om water vast te houden (retentie en infiltratie).

IJssel, Vecht en Delta

De Natura 2000-gebieden die behoren tot het rivierengebied hebben relatief weinig te lijden onder overmatige stikstofdepositie. De habitattypen in de Rijntakken hebben in de natuurdoelanalyse op één na het oordeel 'ja' (verslechtering is uit te sluiten en instandhoudingsdoelstellingen zijn binnen bereik) en ook in het Zwarte Meer en in de Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht gaat het relatief goed met de habitattypen of is het perspectief redelijk. In het Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied vormt overmatige stikstofdepositie wel een groot knelpunt en ook de hydrologische omstandigheden zijn in veel gevallen niet op orde. Oplossingen moeten worden gezocht in het integraal aanpakken van de problematiek, waarbij, en dat is feitelijk niet nieuw, verdroging, verzuring en vermesting tegelijk worden aangepakt. Verder is het Vechtpeil bepalend voor een aantal grondwaterafhankelijke habitattypen in het winterbed en voor dynamiek die moet zorgen voor regelmatige inundatie van gronden met stroomdalgraslanden. De Vecht ligt in de huidige situatie diep ingesleten in het dal, zorgt voor een drainerende werking en zorgt in combinatie met het gevoerde peilbeheer voor een afgevlakte dynamiek.

Veenweidegebieden

In de laagveengebieden hebben habitattypen en soorten voornamelijk te lijden onder overmatige stikstofdepositie, een slechte waterkwaliteit en suboptimale waterpeilen. Voor De Wieden en Weerribben geldt dat een robuuste inrichting van het gebied, afgestemd beheer, een optimaal peil en verbetering van de waterkwaliteit cruciaal zijn voor het behoud van de kwaliteit van de habitattypen. In delen van deze gebieden zijn de fosfaatconcentraties te hoog om een goede ecologische toestand te bereiken voor de gewenste habitattypen (Gedeputeerde Staten van Overijssel, 2023).

Conclusie

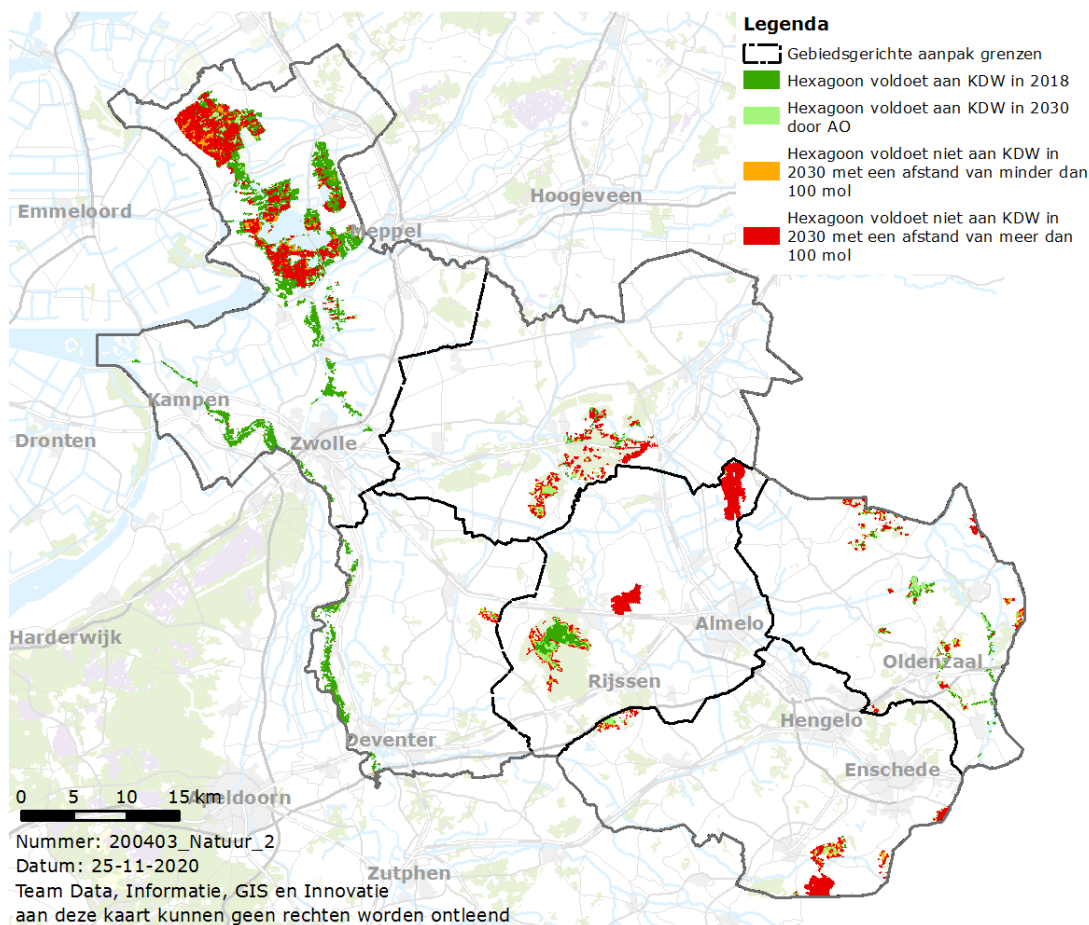
Tot en met 2021 heeft provincie Overijssel 4.950 hectare verworven om in te richten als NNN. Daarmee wordt versnippering tegengegaan en areaal en kwaliteit behouden. Voor veel Natura 2000-gebieden geldt echter in de huidige situatie dat verslechtering niet is uitgesloten en dat het behalen van instandhoudingsdoelstellingen niet binnen bereik is. Oorzaken hiervoor zijn onder andere overmatige stikstofdepositie, verdroging, versnippering en een slechte waterkwaliteit. Aangezien de NNN-gebieden grotendeels overlappen met de Natura 2000-gebieden, zijn deze knelpunten ook van toepassing op veel van de NNN-gebieden. Het niet behalen van de instandhoudingsdoelstellingen impliceert minstens dat er geen instandhouding van de natuurgebieden is. Het aspect 'areaal en kwaliteit van beschermde natuurgebieden' is daarom als slecht gewaardeerd.

Tabel 2.6 Waardering van de huidige situatie

Aspect	Doel	Criterium	Huidige situatie
Beschermde natuurgebieden	Behoud en versterking van de kwaliteit van natuur en een samenhangend netwerk van natuurgebieden	Areaal en kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland en Natura 2000-gebieden	Slecht

2.3.3 Autonome ontwikkeling

Stikstofdepositie heeft negatieve gevolgen voor de natuur en in vrijwel alle Natura 2000-gebieden vormt overmatige stikstofdepositie een knelpunt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. In Figuur 2.6 is aangegeven op welke plekken de Kritische Depositiewaarde van habitattypen in 2018 (donkergroen) en in 2030 (lichtgroen) niet wordt overschreden door de achtergronddepositie, bij voortzetting van het huidige beleid van de provincie. Aanvullend beleid van provincie en Rijk is daar nog niet in meegenomen en uitgangspunt voor de kaart zijn de KDW's van habitattypen voor de actualisatie van oktober 2023, waarin KDW's veelal naar beneden zijn bijgesteld. Grote arealen zijn in 2030 en daarna nog overbelast met meer dan 100 mol.

Figuur 2.6 Prognose overschrijding Kritische Depositiewaarde (KDW) in 2030: autonome ontwikkeling

Op dit moment is nog niet duidelijk of de gekozen maatregelen daadwerkelijk tot grootschalige verbetering leiden. Dit geldt niet alleen voor de effecten van stikstofdepositie. Ook de effecten van klimaatverandering, met een toename van langdurige droge perioden en tegelijkertijd extreme regenval, zijn onzeker. Uit de natuurdoelanalyses blijkt dat voor veel instandhoudingsdoelstellingen geldt dat het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen nu en in de toekomst onzeker is. Hoewel maatregelen gericht zijn op behoud en verbetering van de kwaliteit en behoud en uitbreiding van het areaal aan beschermde natuurgebieden, is voorlopig nog onduidelijk of de doelen op grote schaal gehaald gaan worden. In de Natura 2000-beheerplannen zijn diverse maatregelen geborgd die via de Ontwikkelpgave Natura 2000-gebieden gerealiseerd worden. Daarnaast hangt verbetering van de kwaliteit van natuurgebieden gedeeltelijk af van maatregelen die buiten de natuurgebieden genomen worden. Hieronder vallen onder andere het beperken van de onttrekking van grondwater, het verhogen van waterpeilen, en het beperken van de aanvoer van voedingsstoffen via grondwater en/of oppervlaktewater.

Voor het NNN geldt dat de provincie de komende jaren verder inzet op het uitbreiden van het areaal en het verbeteren van de kwaliteit van de NNN-gebieden. Onder andere het Subsiestelsel Natuur en Landschap en de Subsidie regeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) Overijssel, zoals beschreven in het natuurbeheerplan Overijssel 2024, dragen bij aan verwezenlijking hiervan (Provincie Overijssel, 2023).

Conclusie

Het treffen van (herstel)maatregelen zorgt voor een versterking van het areaal en de kwaliteit van de natuurgebieden. Wat betreft areaal had de provincie, op basis van het tiende Voortgangsrapport Natuur 2025, de ambitie om nog circa 2.673 ha te verwerven en inrichten als NNN. Tegelijkertijd is de kwaliteit van veel natuur door overbelasting van stikstofdepositie te laag. Richting de toekomst is weliswaar sprake van een daling van de (mate van) overbelasting doordat er meer elektrisch materieel wordt gebruikt voor infrastructurele projecten en dat er schonere technologieën worden toegepast. Maar er zal in veel in veel gevallen nog steeds sprake van een overbelasting waardoor de kwaliteit van natuurgebieden onder druk staat, door bijvoorbeeld landbouw. Ook van andere drukfactoren, waaronder versnippering, waterkwaliteit en verdroging, is het onzeker hoe de beschermde natuurgebieden zich ontwikkelen. Zeker daar waar deze drukfactoren elkaar versterken, zoals bij stikstofdepositie en verdroging. De provincie heeft wettelijke verplichtingen om de Natura 2000-gebieden in stand te houden en verslechtering van natuurgebieden te voorkomen. Binnen de natuurgebieden zullen daarom sowieso maatregelen getroffen worden. Wel is het de vraag of de door de provincie genomen en nog te nemen maatregelen tijdig de gewenste verbetering sorteren. Daarbij geldt dat de afname van de biodiversiteit zoals die in paragraaf 9.3.3 is beschreven, evengoed van toepassing is en van invloed is op de kwaliteit van beschermde natuurgebieden. Uit de Natuurdoelanalyses blijkt dat met name stikstofdepositie en de hydrologische situatie knelpunten zijn voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hoewel er wettelijke verplichtingen zijn voor het halen van de doelen zijn maatregelen gericht op het terugdringen van de achtergronddepositie of robuust hydrologisch systeemherstel nog niet geborgd. De autonome ontwikkeling is beoordeeld als slecht.

Tabel 2.7 Waardering autonome situatie ten opzichte van de huidige situatie

Aspect	Doel	Criterium	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling
Beschermde natuurgebieden	Behoud en versterking van de kwaliteit van natuur en een samenhangend netwerk van natuurgebieden	Areaal en kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland en Natura 2000-gebieden	Slecht	Slecht

3 Effectbeoordeling

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van de ontwerp-Omgevingsvisie en de RWP op de leefomgeving. Daartoe is een beleidsmatrix gemaakt (bijlage 4 en 5) waarin bij de beleidskeuzes uit de ontwerp-Omgevingsvisie en de RWP zijn weergegeven op welke thema's en indicatoren die maatregelen invloed kunnen hebben. Het thema natuur is beoordeeld aan de hand van de aspecten 'staat van biodiversiteit' en 'areaal en kwaliteit natuurgebieden'. De effecten van het beleid zijn afgezet tegen de referentiesituatie (huidige situatie en autonome ontwikkeling) van het betreffende aspect.

3.1 Staat van biodiversiteit

3.1.1 Beoordelingskader

Voor het aspect staat van biodiversiteit zijn de effecten op het criterium van aantal en verspreiding van planten- en diersoorten beoordeeld. Tabel 3.1 toont op welke wijze de invloed van het beleid op dit criterium is beoordeeld.

Tabel 3.1 Klassengrenzen bij de beoordeling van het aspect staat van biodiversiteit

Pictogram	Beoordeling	Klassegrenzen
	Positieve invloed	Een zekere toename van aantal en verspreiding planten- en diersoorten.
	Licht positieve invloed	Lokaal toename van aantal en verspreiding planten- en diersoorten.
	Neutrale invloed	Geen invloed op of geen toe- of afname van aantal en verspreiding planten- en diersoorten.
	Licht negatieve invloed	Lokaal afname van aantal en verspreiding planten- en diersoorten.
	Negatieve invloed	Een zekere afname van aantal en verspreiding planten- en diersoorten.
	Geen invloed	Het beleid is niet of te beperkt te beoordelen op het aspect staat van de biodiversiteit.

3.1.2 Effectbeoordeling ontwerp-Omgevingsvisie

Relevante beleidskeuzes:

- H2.6 "Bij inbreiding moet wel rekening gehouden worden met de bestaande omgeving – schaal, kwaliteiten en identiteit – en met ruimte voor andere grote opgaven op het gebied van biodiversiteit, klimaatverandering, duurzaamheid en ook brede welvaart. De uitwerking hiervan kan plaatsvinden in een stedenbouwkundig plan"
- H2.7 "We zetten in op het bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering door het stimuleren van het besparen van energie en op het beperken van uitstoot van broeikasgassen door het opwekken van duurzame energie en het meer vastleggen van koolstof via het gebruik van natuur en landbouwgrond"; H2.8 "Wij zetten in op een vitale economische ontwikkeling bijdragend aan de brede welvaart van alle inwoners van de provincie"
- H2.10 "Wij zetten in op werken aan biodiversiteitsverbetering, binnen Natura 2000 gebieden en ons Nationaal Natuur Netwerk, toewerken naar 10% Groen-Blauwe dooradering en werken aan de basiskwaliteit natuur"
- H2.10 "Behouden van waardevolle kleine wateren zoals bronnen, vennen en bovenlopen van beken. Hierbij wordt gestreefd naar systeemherstel met verbeteringen van de kwaliteiten in en om het water"
- H2.10 "We willen koolstof vastleggen door aanpassingen in landgebruik." H6.2 "We willen koolstof vastleggen door aanpassingen in landgebruik"

- H6.2 “Windenergie: we zetten in op clustering: binnen de voorkeursgebieden stellen we geen eisen aan de omvang van de windturbineopstellingen. Buiten de voorkeursgebieden zijn alleen clusters van minimaal 4 windturbines toegestaan. We maken hiervoor een uitzondering voor bedrijventerreinen”
- H6.2 “Landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. In deze gebieden met meervoudige opgaven, waar landbouw mogelijk blijft, zien we naast voedselproductie, vooral ook potentie voor multifunctionele landbouw en andere verbredingsactiviteiten die bijdragen aan gebiedsopgaven op het gebied van natuur, water en klimaat”
- H6.4 “Biodiversiteitsverbetering binnen Natura 2000 gebieden en ons Natuurnetwerk Nederland (NNN)”
- H6.4 “De condities voor wilde plant- en diersoorten buiten de natuurgebieden op orde houden en daar waar nodig op orde brengen (opgave vanuit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de Natuurherstelwet). Dit doen we door toe te werken naar 10% groenblauwe dooradering, uitbreiding van agrarisch natuurbeheer en werken aan de stimulering van basiskwaliteit natuur”
- H6.4 “Voor onze groene omgeving met haar landschappen geldt dat we de (kern)kwaliteiten van deze gebieden willen behouden en versterken via ons ruimtelijk beleid”
- H6.4 “Uitvoering van herstel en beheermaatregelen in en om Natura 2000 gebieden doen we via het programma Ontwikkelopgave”
- H6.4 “We zetten ons in voor de instandhouding van wettelijk beschermde soorten; Daarbij maken we onderscheid tussen actief en passief soortenbeleid”
- H6.7 “Vanuit oogpunt voor zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik geven we de voorkeur aan inbreiding boven uitbreiding”
- H6.7 “Om sneller meer woningen te kunnen realiseren en te zorgen voor doorstroming, kunnen er ook flexwoningen gebouwd worden. Flexwonen is meer dan tijdelijk gebruik van locaties”
- H6.7 “Bij nieuwe ontwikkelingen worden klimaatrobuste ontwerpprincipes gehanteerd. De Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving kan hiervoor gebruikt worden (Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving - Klimaatadaptatie (klimaatadaptatienederland.nl))”
- H6.9 “Een nieuwe luchthaven voor kleine recreatieve luchtvaart is eventueel mogelijk als er een aantoonbare vraag bestaat, het past in de regionale spreiding van dit type luchthavens en de bereikbaarheid voor gebruikers en de belangen van omwonenden en ‘grondgebonden’ recreanten / recreatiefuncties zorgvuldig zijn afgewogen”
- *De kaart Energie bij de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (bijlage), met daarbij:*
 - *Voorkeursgebied voor wind*
- De provincie heeft 114 aandachtsoorten benoemd waarvoor ook extra maatregelen worden uitgevoerd

De provincie noemt in het ontwerp-Omgevingsvisie dat bij ruimtelijke opgaven wordt ingezet op inbreiding boven uitbreiding. Bij inbreiding moet wel rekening gehouden worden met de bestaande omgeving (schaal, kwaliteiten en identiteit) en met ruimte voor andere grote opgaven op het gebied van biodiversiteit, klimaatverandering, duurzaamheid en ook brede welvaart. Enerzijds wordt dus rekening gehouden met ruimte voor biodiversiteit, anderzijds zorgt inbreiding voor binnenstedelijke verdichting.

Naast de biodiversiteitsopgave heeft de ontwerp-Omgevingsvisie ook een grote opgave voor bodem, water, mobiliteit, woningbouw en duurzaamheid. Bij de diverse aspecten is ook sprake van ruimteclaims. Waardoor biodiversiteit (lokaal) in binnenstedelijk gebied kan afnemen. Daarnaast wordt ook ruimte geboden aan flexwoningen dit kan lokaal de biodiversiteit tijdelijk verslechteren en heeft daarom een **negatieve** invloed op het aspect 'staat van de biodiversiteit'.

Voor koolstofopslag wordt bos versterkt en aangelegd. Hierdoor neemt het aantal potentiële leefgebieden voor soorten afhankelijk van boshabitat toe en verbetert de kwaliteit van bestaande leefgebieden. De aanleg van bossen kan strijdig zijn met andere aanwezige natuurwaarden. Wanneer de aanleg van bos plaatsvindt nabij weidevogelleefgebied kan het weidevogelleefgebied zijn functie verliezen door het verlies aan openheid. Daarnaast bieden bosschages geschikt habitat voor predatoren zoals kleine marterachtigen.

De provincie wijst voorkeursgebieden aan voor het opwekken van windenergie. [OER Fase 2a](#) bevat een beoordeling voor de plaatsing van windmolens op de biodiversiteit

De ontwerp-Omgevingsvisie focust voornamelijk op soorten met een beleidsdoel of gebieden met een beleidsdoel. De provincie zet zich in voor de instandhouding van wettelijk beschermde soorten. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen actief en passief soortenbeleid. Dit heeft een **licht positieve** invloed op de wettelijk beschermde soorten. Daarnaast heeft de provincie 114 aandachtsoorten benoemd. Voor deze soorten worden extra maatregelen uitgevoerd, waarvoor initiatiefnemers subsidie kunnen aanvragen. Dit heeft een **licht positieve** invloed op de staat van biodiversiteit. Voor de overige soorten is geen sprake van invloed, maar blijkt uit paragraaf 2.2 dat bij autonome ontwikkelingen de beoordeling slecht is.

Daarnaast wordt ingezet op biodiversiteitsverbetering binnen Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk Nederland, maar ook daarbuiten. Dit door middel van stimulering van de Basiskwaliteit Natuur, uitbreiding van agrarisch natuurbeheer, het behouden en verbeteren van waardevolle kleine wateren, de 114 aandachtsoorten, het toewerken naar 10% Groen-Blauwe dooradering, landbouwgebieden met meervoudige opgaven die bijdragen aan gebiedsopgaven op het gebied van natuur, water en klimaat en bij nieuwe ontwikkelingen het hanteren van de maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving. Hierdoor verbetert de connectiviteit tussen bestaande natuurgebieden, leefgebieden in de stad en is sprake van kwaliteitsverbetering van leefgebieden.

Afhankelijk van de kwalitatieve invulling van blauw en groen, heeft dit een kleine of grotere positieve invloed op biodiversiteit in deze gebieden. Deze invulling kan bijvoorbeeld uitgewerkt worden in de basiskwaliteit natuur, welke ook onderdeel is van de ontwerp-Omgevingsvisie. De basiskwaliteit natuur is in de ontwerp-Omgevingsvisie opgenomen als inspirerend beleid. Door implementatie van de basiskwaliteit natuur is een **licht positief** effect te verwachten op de staat van biodiversiteit.

Verder zijn er diverse mobiliteitsopgaven (als gevolg van inbreiding en extra werklocaties), waarbij ook vliegverkeer is opgenomen. Een toename van weg- en vliegverkeer in de provincie zorgt voor een toename van geluidsbelasting en een negatieve invloed heeft op lokaal aanwezige soorten. Dit heeft een **negatieve** invloed op de biodiversiteit.

Verder richt de Ontwikkelopgave Natura 2000-gebieden zich op uitwerking van de beheerplannen, met onder andere hydrologisch systeemherstel en stikstofreductie. De Natuurdoelanalyses en de adviezen van de Ecologische Autoriteit concluderen dat deze maatregelen bepalend zijn voor de mate waarin biodiversiteit in stand wordt gehouden of versterkt. In de ontwerp-Omgevingsvisie zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen. Zoals beoordeeld in paragraaf 2.2.3 is de huidige situatie en de situatie met autonome ontwikkelingen slecht. Het ontwerp-Omgevingsvisie geeft vooralsnog geen uitzicht op een duidelijke trendbreuk ten opzichte van de autonome ontwikkeling.

Tabel 3.2 Effectbeoordeling ontwerp-Omgevingsvisie - Staat van biodiversiteit

Aspect	Doel	Criterium	NOO
Natuur	Conditie voor planten- en diersoorten op orde	Staat van de biodiversiteit	

3.1.3 Effectbeoordeling RWP

Relevante beleidskeuzes:

- H2.3.2 “Wij werken samen met onze partners aan de uitwerking van de klimaatadaptatie-opgave rondom Novex-gebied regio Zwolle. Onze inzet is vanaf 2024 gericht op de ontwikkeling en uitvoering van het programma sponsstrategie als één van de vijf pijlers binnen het Novex gebied”
- H 3.4.2 “De Provincie Overijssel, Vitens en de waterschappen Vechtstromen en Drents Overijsselse Delta hebben in de Adaptieve Strategie Drinkwater (ASD) afgesproken om meer win- en reservecapaciteit van drinkwater te realiseren. Om de toenemende vraag naar drinkwater op te vangen, worden nieuwe bronnen en innovatieve technieken onderzocht”
- H4.3.1 “Provincie zet in op het halen van de KRW doelen voor oppervlaktewater en verbetert ook de ecologische waterkwaliteit van kleine wateren die buiten de KRW-waterlichamen vallen. De Provincie voert de KRW ook uit voor grondwater, in lijn met de Rijksregels en -omgevingswaarden”
- H4.3.1 “Waar nodig de ecologische kwaliteit van de kleinere wateren die buiten de KRW vallen te verbeteren”
- H4.4.1 “Provincie sluit aan bij het rijksprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030”
- H4.4.1 “Samen met gemeenten kritisch te blijven op riooloverstorten”
- H4.3.3. “Verbeteren van de oppervlaktewaterkwaliteit en het oppervlaktewatersysteem”
- H5.3.2 “De Provincie monitort de grondwaterkwaliteit, in afstemming met andere provincies en neemt aanvullende maatregelen als de monitoringsresultaten daar aanleiding toe geven.”;
- H5.3.2 “De Provincie beschermt grondwater in en buiten grondwaterbeschermingszones (vroeger grondwaterbeschermingsgebieden genoemd) beter”
- H6.3 “We gaan actieve infiltratie toestaan, als één van middelen om aanvulling van de grondwatervoorraad te vergroten, mits kan worden gegarandeerd dat het grondwater niet verontreinigd raakt door het infiltratiewater, en er geen andere doorslaggevende nadelen aan zijn verbonden”

Het RWP kent een uitwerking van de ambities op het thema klimaatadaptatie van de ontwerp-Omgevingsvisie. Zo worden middels subsidieregeling inwonerscollectieven gefaciliteerd om klimaatadaptatieve projecten te ontwikkelen, er wordt gewerkt aan de ontwikkeling en uitwerking van de sponsstrategie. Al deze beleidskeuzes dragen bij aan meer groen en blauw in de stad. Afhankelijk van de kwalitatieve invulling van blauw en groen (bijvoorbeeld via de basiskwaliteit natuur) heeft dit een meer of minder **positieve invloed** op de biodiversiteit in deze gebieden.

In het RWP zijn diverse maatregelen opgenomen ter bescherming en verbetering van de (grond)water kwaliteit, in lijn met de KRW-doelen voor oppervlaktewater en verbetert ook de ecologische waterkwaliteit van kleine wateren die buiten de KRW-waterlichamen vallen. De Provincie voert ook de KRW uit voor grondwater, in lijn met de Rijksregels en -omgevingswaarden. Ze stellen regels voor de inbreng van verontreinigende stoffen (voorkomen van de inbreng van gevaarlijke stoffen, beperken van de inbreng van overige stoffen). De Provincie zorgt ervoor dat de toestand niet achteruit gaat en dat stijgende trends worden omgebogen. Doordat er onvoldoende oog is voor de benodigde waterkwaliteit voor natuurtypen, kan het effect op biodiversiteit lokaal negatief uitpakken. In het algemeen zal een verbetering van de waterbeschikbaarheid en de sponswerking een **positieve invloed** hebben op de biodiversiteit of het gewenste natuursysteem.

De provincie Overijssel wil via ruimtelijk- en waterbeleid aansluiten bij een aantal structurerende keuzes van het Rijk voor water en bodem sturend. Dit heeft een positieve invloed op de biodiversiteit.

In het RWP komt naar voren dat de provincie inzet op de toekomstvisie gewasbeschermers dat uitspoelen naar oppervlaktewater moet beperken en samen met gemeenten kritisch blijven op riooloverstorten, omdat riooloverstorten de kwaliteit van het water negatief kunnen beïnvloeden. Indien er concrete uitwerkingen van deze aanpak komt, heeft het een positief effect op de waterkwaliteit en indirect een **licht positief** effect op biodiversiteit.

Naast de waterkwaliteit wordt ook middels het RWP ingezet op het verbeteren van de waterkwantiteit en het oppervlakte watersysteem. Het vergroten van de waterbeschikbaarheid en de sponswerking heeft een positieve invloed op de biodiversiteit omdat de levering van voldoende zoetwater, ook ten tijde van droogte, bijdraagt aan de natuur en biodiversiteit.

De provincie zet in op kennisopbouw en -deling. Extra kennis stelt de provincie in staat betere maatregelen op te stellen. Indirect kan sprake zijn van een positief effect op biodiversiteit. Er zijn een aantal aspecten waar de provincie onderzoek naar wil doen:

- Verkennen om extra stoffen drempelwaarden vast te stellen als beleidskader in aanvulling op de genormeerde stoffen van de KRW. Dit is nodig om kwaliteitsverbetering te realiseren
- De Provincie gaat na welke activiteiten de vergrijzing van het grondwater veroorzaken en reguleren zo nodig deze activiteiten
- De Provincie doet onderzoek naar de oorzaken van de stijgende trends voor chloride (zout) in ons grondwater, want de KRW staat geen stijgende trend van verontreinigende stoffen toe

Naast de maatregelen gericht op verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit zijn ook maatregelen voorzien ten behoeve van de Adaptieve Strategie Drinkwater. Dit bestaat uit verschillende aspecten om meer win- en reservecapaciteit te realiseren, waaronder het inrichten van waterwingebieden met strikte bescherming, grondwaterbeschermingszone, intrekgebieden en boringsvrije zones. De strategie zorgt er voor dat er meer strategische grondwatervoorraden ontstaan, maar de strategie is gericht op grondwaterwinning. In het RWP komen beleidskeuzes naar voren die een positieve uitwerking hebben op de grond- en oppervlaktewatervoorraden. Het RWP werkt in de volle breedte aan het verbeteren van de oppervlaktewater en grondwatervoorraden. Dus het 'vasthouden' en 'bergen' met het oog op een robuuster watersysteem. Dit komt ten goede aan alle functies, waaronder drinkwater. Wanneer aangevulde watervoorraden worden onttrokken, is er een netto geen sprake van een vergrote grondwatervoorraad. Afhankelijk van het type onttrekking en de locatie en eventuele aanvullende maatregelen zoals infiltratie kan deze de hydrologische omstandigheden beïnvloeden. De effecten van de alternatieven voor waterwinning zijn in navolgende alinea's beoordeeld.

Aspect	Doel	Criterium	RWP
Natuur	Conditie voor planten- en diersoorten op orde	Staat van de biodiversiteit	

Effectbeoordeling RWP Alternatief 1

In alternatief 1 neemt de benodigde (bestaande) vergunningsruimte met 34 Mm3 toe van 92 naar 126 Mm3 per jaar. Dit betekent dat er extra benodigd water wordt gewonnen uit bestaande winningen. Als gevolg hiervan neemt de waterbeschermingszone toe en worden alternatieve functies geweerd. Lokaal kan dit positieve effecten hebben op biodiversiteit, waardoor het alternatief een **licht positieve** invloed heeft.

Doordat bij dit alternatief ingezet wordt op bestaande waterwinningen, kan de intensiteit van droogte rondom deze winlocaties toenemen. Lokaal kan dus ook sprake zijn van verslechtering door droogte, omdat condities voor planten- en diersoorten die van grond- en kwelwaterafhankelijke natuur zijn afnemen. De intensiteit en impact van droogte rond bestaande winningen is met name op hoge zandgronden groot, omdat daar weinig mogelijkheden zijn voor wateraanvoer. Dit alternatief is daarom ook als **negatief** beoordeeld.

Effectbeoordeling RWP Alternatief 2

In alternatief 2 wordt de benodigde toename gedekt door oppervlaktewaterwinning uit de IJsselvallei. Met dit alternatief ontstaat er een flexibel winsysteem waardoor droogte van de bodem kan worden opgevangen door winning uit de IJsselvallei en andersom. Dit zorgt voor een **licht positieve** invloed op biodiversiteit doordat de druk op het lokale watersysteem flexibeler wordt gebruikt.

In dit alternatief worden spaarbekkens aangelegd. Dit kan voor vernatting zorgen wat bevorderlijk is voor de lokale natuur, en daarmee van licht positieve invloed is op nabijgelegen natuurgebieden en daarmee de biodiversiteit. Voor nodige spaarbekkens is het noodzakelijk grond te vergraven, mogelijk ook in bestaande natuurgebieden. Daarnaast kunnen er strijdigheden zijn tussen de locaties van de spaarbekken en al bestaande natuurwaarden.

Hierdoor kan lokaal sprake zijn van een afname van (bodem)biodiversiteit en daarmee is het alternatief ook van **licht negatieve** invloed.

Effectbeoordeling RWP Alternatief 3

In alternatief 3 wordt de toenemende benodigde toename van waterwinning gedekt door winning uit een combinatie uit de Sallandse Heuvelrug en de IJsselvallei. Ook voor dit alternatief geldt dat dit een toename betekent van 34 Mm³ per jaar en dient er invulling gegeven te worden aan een stijging van de benodigde vergunningsruimte van 37%. Door een combinatie van oppervlakte winning en winning uit de heuvelrug te realiseren, ontstaat er een flexibel waterwinningssysteem waardoor droogte in één gebied kan worden opgevangen door winning uit een ander gebied. Dit heeft een **licht positieve** invloed op de flexibiliteit van het watersysteem en daarmee ook op de biodiversiteit.

Vergelijking Alternatieven

In alternatief 1 wordt ingezet op vergroting van bestaande winningen. Hierdoor kan de intensiteit van droogte rondom de bestaande winningen toenemen. De intensiteit en impact van droogte rond bestaande winningen is met name op hoge zandgronden groot, omdat daar weinig mogelijkheden zijn voor wateraanvoer. Om die reden heeft het alternatief een **negatieve** invloed op biodiversiteit. Doordat bij dit alternatief ook sprake is van een groter grondwaterbeschermingsgebied, met daarbij wering van andere functies, is ook sprake van lokaal **licht positieve** invloed op biodiversiteit.

Alternatief 2 betreft een flexibel winsysteem waarbij droogte van de bodem kan worden opgevangen door winning uit de IJsselvallei en andersom. Hierdoor wordt de druk op het lokale watersysteem flexibeler gebruikt. Bij dit alternatief worden ook spaarbekkens aangelegd. Deze leiden lokaal tot vernatting, met kansen voor biodiversiteit, maar ook mogelijk verlies van bestaande natuurwaarden, bodemverdichting en verlies van bodembiodiversiteit. Het alternatief heeft dus zowel een **licht positieve** als **licht negatieve** invloed op biodiversiteit.

Bij alternatief 3 wordt ingezet op een combinatie van oppervlaktewinning en winning uit de heuvelrug. Hierdoor ontstaat er een flexibel waterwinningssysteem waardoor droogte in één gebied kan worden opgevangen door winning uit een ander gebied. Door de flexibiliteit van het watersysteem heeft dit alternatief een **licht positieve** invloed op biodiversiteit.

Aspect	Doel	Criterium	RWP 1	RWP 2	RWP 3
Natuur	Conditie voor planten- en diersoorten op orde	Staat van de biodiversiteit			

3.2 Areaal en kwaliteit natuurgebieden

3.2.1 Beoordelingskader

Voor het aspect areaal en kwaliteit natuurgebieden zijn de effecten van het criterium op kwaliteit en samenhang tussen natuurgebieden beoordeeld. Tabel 3.7 toont op welke wijze de invloed van het beleid op dit criterium is beoordeeld.

Tabel 3.3 Klassengrenzen bij de beoordeling van het aspect areaal en kwaliteit natuurgebieden

Pictogram	Beoordeling	Klassegrenzen
	Positieve invloed	Er is sprake van significante versterking van de kwaliteit (het robuust bereiken van een gunstige staat van instandhouding) en samenhang van natuurgebieden.
	Licht positieve invloed	Er is lokaal sprake van een lichte versterking van de kwaliteit (het bereiken van een gunstige staat van instandhouding) en samenhang van natuurgebieden.
	Neutrale invloed	Er is sprake van behoud van de kwaliteit (geen verbetering of verslechtering huidige staat van instandhouding) van natuur en geen invloed op de samenhang tussen deze natuurgebieden.
	Licht negatieve invloed	Er is lokaal sprake van een lichte verslechtering van de kwaliteit (lokaal verslechtering van de huidige staat van instandhouding) en samenhang van natuurgebieden.
	Negatieve invloed	Er is sprake van significante verslechtering van de kwaliteit (verslechtering van de huidige staat van instandhouding) en samenhang van natuurgebieden.
	Geen invloed	Het beleid is niet of te beperkt te beoordelen op het aspect: areaal en kwaliteit natuurgebieden.

3.2.2 Effectbeoordeling ontwerp-Omgevingsvisie

Relevante beleidskeuzes:

- H2.8 “Wij zetten in op een vitale economische ontwikkeling bijdragend aan de brede welvaart van alle inwoners van de provincie”
- H2.10 “Wij zetten in op werken aan biodiversiteitsverbetering, binnen Natura 2000 gebieden en ons Nationaal Natuur Netwerk, toewerken naar 10% Groen-Blauwe dooradering en werken aan de basiskwaliteit natuur”
- H6.2 “We zetten in op het opwekken van duurzame energie. Hieraan werken we in overleg met onze partners. Dit doen we door samen te zoeken naar locaties voor duurzame elektriciteitsproductie op land en duurzame warmtebronnen. We kijken hierbij naar verschillende mogelijkheden voor het opwekken van energie”
- H6.2 “Windenergie: we zetten in op clustering: binnen de voorkeursgebieden stellen we geen eisen aan de omvang van de windturbineopstellingen. Buiten de voorkeursgebieden zijn alleen clusters van minimaal 4 windturbines toegestaan. We maken hiervoor een uitzondering voor bedrijventerreinen”
- H6.2 “Landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. In deze gebieden met meervoudige opgaven, waar landbouw mogelijk blijft, zien we naast voedselproductie, vooral ook potentie voor multifunctionele landbouw en andere verbredingsactiviteiten die bijdragen aan gebiedsopgaven op het gebied van natuur, water en klimaat”
- H6.3 “We sturen op ruimtelijke kwaliteit en basiskwaliteit natuur in het agrarisch gebied onder andere met behulp van de Catalogus Gebiedskenmerken en de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO)”
- H6.4 “Biodiversiteitsverbetering binnen Natura 2000 gebieden en ons Natuurnetwerk Nederland (NNN)”

- H6.4 “De condities voor wilde plant- en diersoorten buiten de natuurgebieden op orde houden en daar waar nodig op orde brengen (opgave vanuit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de Natuurherstelwet). Dit doen we door toe te werken naar 10% groenblauwe dooradering, uitbreiding van agrarisch natuurbeheer en werken aan de stimulering van basiskwaliteit natuur”
- H6.4 “Uitvoering van herstel en beheermaatregelen in en om Natura 2000 gebieden doen we via het programma Ontwikkelopgave”
- H6.7 “Vanuit oogpunt voor zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik geven we de voorkeur aan inbreiding boven uitbreiding”
- H6.10 “We zetten in op het spreiden van bezoekers en inwoners in ruimte en tijd zodat de lusten van vrije tijd, recreatie en toerisme in balans zijn”
- De kaart Natuur bij de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (bijlage), met daarbij:
 - *Ontwikkelopgave Natura 2000*
- De kaart Energie bij de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (bijlage), met daarbij:
 - *Voorkeursgebied voor wind*

In de ontwerp-Omgevingsvisie zijn diverse ontwikkelingen opgenomen waarin wordt ingezet op verbetering van kwaliteit binnen bestaande natuurgebieden (Natura 2000 en Natuurnetwerk Nederland). Dit door het toewerken naar 10% Groen-Blauwe dooradering, Catalogus Gebiedskenmerken, de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO), uitwerking van de basiskwaliteit natuur en uitvoering van herstel- en beheermaatregelen via de Ontwikkelopgave. Afhankelijk van de kwalitatieve invulling van blauw en groen, heeft dit een kleine of grotere **positieve invloed** op biodiversiteit in deze gebieden. Deze invulling kan bijvoorbeeld uitgewerkt worden in de basiskwaliteit natuur. De basiskwaliteit natuur is in de ontwerp-Omgevingsvisie opgenomen als inspirerend beleid. Ook de maatregelen buiten de bestaande natuurgebieden, zoals implementatie van basiskwaliteit natuur, KGO, agrarisch natuurbeheer en de Groen-Blauwe dooradering kan een positieve invloed hebben op de kwaliteit van bestaande natuurgebieden. Het leefgebied van soorten die (mede) afhankelijk zijn van extensief agrarisch gebruik zal toenemen en door verbeterde connectiviteit (middels de Groen-Blauwe dooradering) zijn meer mogelijkheden voor migratie en (her)kolonisatie. Door implementatie van de basiskwaliteit natuur is een **licht positief** effect te verwachten op kwaliteit van bestaande natuurgebieden. De uitvoering van herstel en beheermaatregelen in en om Natura 2000-gebieden loopt via het programma Ontwikkelopgave, de invloed hiervan op de natuurgebieden kan daarom ook nu **niet worden beoordeeld**.

Er zijn diverse beleidskeuzes in de ontwerp-Omgevingsvisie met een ruimteclaim als gevolg. Afhankelijk van de betreffende ontwikkelingen, de locatie en inpassing kunnen deze gevolgen hebben voor het areaal en de kwaliteit van Natura 2000-gebieden en het NNN. In het algemeen kunnen ruimteclaims van andere opgaven (energietransitie, werklocaties en woningbouw) zorgen voor minder beschikbare ruimte voor natuur. [OER Fase 2a](#) bevat een beoordeling voor de plaatsing van windmolens op Natura 2000-gebieden. Doordat de provincie inbreiding prioriteert boven uitbreiding, neemt de druk op natuurgebieden niet toe doordat inbreiding in bestaand bebouwd gebied plaatsvindt. De invloed van deze beleidskeuze heeft daarmee een **neutrale invloed** op dit aspect. Verder zet de provincie in op spreiding van recreatie.

Daar waar recreatieve voorzieningen worden geplaatst kan lokaal wel sprake zijn van een toename van verstoring door recreatie. Afhankelijk van de locatie en type recreatie kan dit beleidsaspect een **licht negatieve** invloed hebben.

Verder richt de Ontwikkelopgave Natura 2000-gebieden zich op uitwerking van de beheerplannen, met onder andere hydrologisch systeemherstel en stikstofreductie. De Natuurdoelanalyses en de adviezen van de Ecologische Autoriteit concluderen dat deze maatregelen bepalend zijn voor de mate waarin biodiversiteit in stand wordt gehouden of versterkt. In de ontwerp-Omgevingsvisie zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Zoals beoordeeld in paragraaf 2.2.3 is de huidige situatie en de situatie met autonome ontwikkelingen slecht. Het ontwerp-Omgevingsvisie geeft vooralsnog geen uitzicht op een duidelijke trendbreuk ten opzichte van de autonome ontwikkeling.

Aspect	Doel	Criterium	NOO
Areaal en kwaliteit natuurgebieden	Behoud en versterking van de kwaliteit van natuur en een samenhangend netwerk van natuurgebieden	Areaal en kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland en Natura 2000-gebieden	

3.2.3 Effectbeoordeling RWP

Relevante beleidskeuzes:

- 2.3.2 Samenwerken aan uitwerking van klimaatadaptatie-opgave rondom Novex-gebied regio Zwolle. Wij werken samen met onze partners aan de uitwerking van de klimaatadaptatie-opgave rondom Novex-gebied regio Zwolle. Onze inzet is vanaf 2024 gericht op de ontwikkeling en uitvoering van het programma sponsstrategie als één van de vijf pijlers binnen het Novex gebied
- H 3.4.2 “De Provincie Overijssel, Vitens en de waterschappen Vechtstromen en Drents Overijsselse Delta hebben in de Adaptieve Strategie Drinkwater (ASD) afgesproken om meer win- en reservecapaciteit van drinkwater te realiseren. Om de toenemende vraag naar drinkwater op te vangen, worden nieuwe bronnen en innovatieve technieken onderzocht”
- H4.3.1 “De provincie Overijssel gebruikt de KRW als leidraad voor een klimaatbestendig en waterrobuuste oppervlaktewaterkwaliteit”
- H4.3.3 “Waar nodig de ecologische kwaliteit van de kleinere wateren die buiten de KRW vallen te verbeteren”
- H4.4.1 “Provincie zet in op het ontmoedigen van chemische gewasbescherming waar passend”
- H4.4.1 “Samen met gemeenten kritisch te blijven op riooloverstorten”
- H4.3.2 “Verbeteren van de oppervlaktewaterkwantiteit en het oppervlaktewatersysteem”
- H5.3.2 “We monitoren de grondwaterkwaliteit, in afstemming met andere provincies en nemen aanvullende maatregelen als de monitoringsresultaten daar aanleiding toe geven.”
- H5.3.2 “We beschermen grondwater in en buiten grondwaterbeschermingszones (vroeger grondwaterbeschermingsgebieden genoemd) beter”
- H6.3 “We gaan actieve infiltratie toestaan, als één van middelen om aanvulling van de grondwatervoorraad ter vergroten, mits kan worden gegarandeerd dat het grondwater niet verontreinigd raakt door het infiltratiewater, en er geen andere doorslaggevende nadelen aan zijn verbonden”

In het RWP zijn diverse maatregelen opgenomen ter bescherming en verbetering van de (grond)waterkwaliteit, in lijn met de KRW-doelen voor oppervlaktewater en verbetert ook de ecologische waterkwaliteit van kleine wateren die buiten de KRW-waterlichamen vallen. De Provincie voert ook de KRW uit voor grondwater, in lijn met de Rijksregels en -omgevingswaarden. Ze stellen regels voor de inbreng van verontreinigende stoffen (voorkomen van de inbreng van gevaarlijke stoffen, beperken van de inbreng van overige stoffen). De Provincie zorgt ervoor dat de toestand niet achteruitgaat en dat stijgende trends worden omgebogen. Dit heeft een positieve invloed op de waterkwaliteit van grond- en oppervlaktewater en vervolgens een **positief** effect op de abiotische condities in het NNN en Natura 2000-gebieden.

In het RWP komt naar voren dat de provincie inzet op ontmoedigen van het gebruik van chemische gewasbeschermers die gemakkelijk uitspoelen naar oppervlaktewater en samen met gemeenten kritisch blijven op riooloverstorten, omdat riooloverstorten de kwaliteit van het water negatief kunnen beïnvloeden. Indien er concrete uitwerkingen van deze aanpak komt, heeft het een positief effect op de waterkwaliteit en indirect een licht positief effect op de abiotische condities in het NNN en Natura 2000-gebieden. Omdat het ontmoedigen van chemische gewasbeschermers nog geen direct concreet resultaat geeft, wordt het nu beoordeeld als **licht positief**.

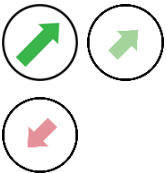
In het RWP komt naar voren dat de provincie samen met de waterschappen wil kijken of het nodig is de vergunningen aan te scherpen voor lozingen, zodat ook alleen de vergunde stoffen worden geloosd en geen andere. Daarbij willen ze ook onderzoeken of ze aan lozingsvergunningen de voorwaarde kunnen koppelen dat op termijn de hoeveelheid te lozen stof wordt verminderd, en willen ze maatwerkafspraken maken met de 20 grootste afvalwaterlozers in Overijssel om te komen tot verminderde emissies naar het oppervlaktewater. Dit heeft een **positieve** invloed op de waterkwaliteit van oppervlaktewater en vervolgens ook op de abiotische condities in het NNN en Natura 2000-gebieden doordat er op den duur minder vervuilende stoffen worden geloosd.

Naast waterkwaliteit zet de provincie ook in op het verbeteren van de oppervlaktewaterkwantiteit en het oppervlaktewatersysteem. Voldoende zoet water is cruciaal voor de kwaliteit van N2000 en NNN-gebieden. Het vergroten van de waterbeschikbaarheid en de sponswerking heeft daarom een **positieve** invloed op de kwaliteit van natuurgebieden.

De provincie zet in op kennisopbouw en -deling. Extra kennis stelt de provincie in staat betere maatregelen op te stellen. Indirect kan sprake zijn van een positief effect op de abiotische condities in het NNN en Natura 2000-gebieden. Er zijn een aantal aspecten waar de provincie onderzoek naar wil doen:

- Verkennen om extra stoffen drempelwaarden vast te stellen als beleidskader in aanvulling op de genormeerde stoffen van de KRW. Dit is nodig om kwaliteitsverbetering te realiseren
- De Provincie gaat na welke activiteiten de vergrijzing van het grondwater veroorzaken en reguleren zo nodig deze activiteiten
- De Provincie doet onderzoek naar de oorzaken van de stijgende trends voor chloride (zout) in ons grondwater, want de KRW staat geen stijgende trend van verontreinigende stoffen toe

Naast de maatregelen gericht op verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit zijn ook maatregelen voorzien ten behoeve van de Adaptieve Strategie Drinkwater. Dit bestaat uit verschillende aspecten om meer win- en reservecapaciteit van water te realiseren, waaronder het inrichten van waterwingebieden met strikte bescherming, grondwaterbeschermingszone, intrekgebieden en boringsvrije zones. De strategie zorgt er voor dat er meer strategische grondwatervoorraden ontstaan, maar de strategie is gericht op grondwaterwinning. In het RWP komen beleidskeuzes naar voren die een positieve uitwerking hebben op de grond- en oppervlaktewatervoorraden. Dus het 'vasthouden' en 'bergen' met het oog op een robuuster watersysteem. Dit heeft een positieve invloed op alle functies, waaronder drinkwater. De (gedeeltelijke) onttrekking van de watervoorraden voor drinkwaterwinning volgens de ADS zal een licht negatieve invloed hebben op de beschikbaarheid van water voor de natuur. Afhankelijk van het type onttrekking en de locatie en eventuele aanvullende maatregelen zoals infiltratie kan deze de hydrologische omstandigheden beïnvloeden. De effecten van alternatieven voor waterwinning zijn in navolgende alinea's beoordeeld.

Aspect	Doel	Criterium	RWP
Areaal en kwaliteit natuurgebieden	Behoud en versterking van de kwaliteit van natuur en een samenhangend netwerk van natuurgebieden	Areaal en kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland en Natura 2000-gebieden	

Effectbeoordeling RWP Alternatief 1

Het alternatief heeft uitsluitend betrekking op drinkwaterwinning. Bij alternatief 1 wordt ingezet op toename uit bestaande winningen. Voor een toename van de winning uit bestaande winlocaties, moet de vergunningsruimte toenemen. Voor natuur heeft dit een **positieve** invloed doordat met een toenemende vergunningsruimte ook de waterbeschermingszone toeneemt. Hierdoor worden namelijk alternatieve (potentieel vervuilende) gebruiken geweerd.

Door meer water te winnen uit bestaande winlocaties wordt ook meer water onttrokken uit het gebied. Als gevolg van dit alternatief kan de intensiteit van droogte op de locaties van bestaande waterwinningen toenemen. Hierdoor kunnen de grondwaterstanden dalen en kweldruk afnemen. In diverse Natura 2000-gebieden is hydrologie (waterkwaliteit en waterkwantiteit) een drukfactor. De intensiteit en impact van droogte rond bestaande winningen is met name op hoge zandgronden groot, omdat daar weinig mogelijkheden zijn voor wateraanvoer. Door de extra winning komt de hydrologische situatie in nabijgelegen natuurgebieden (NNN en N2000) extra onder druk te staan. Dit betekent dat alternatief 1 een **negatieve** invloed heeft op de kwaliteit natuurgebieden. Het alternatief heeft geen directe gevolgen voor het areaal van bestaande natuurgebieden omdat er geen nieuwe winningen worden gerealiseerd. Wel kan bij de aanleg van benodigde infrastructuur sprake zijn van aantasting van bestaande natuurgebieden.

Effectbeoordeling RWP Alternatief 2

In alternatief 2 wordt ingezet op het combineren van oppervlaktewinning en bestaande grondwaterwinning. Met dit alternatief ontstaat er een flexibel winsysteem waardoor droogte van de bodem kan worden opgevangen door winning uit de IJsselvallei en andersom. Hierdoor heeft het alternatief een **positieve** invloed doordat de druk op het lokale watersysteem flexibeler wordt gebruikt.

In dit alternatief worden spaarbekkens aangelegd. Dit kan voor vernatting zorgen wat bevorderlijk is voor de lokale natuur, en daarmee van positieve invloed is op nabijgelegen natuurgebieden. Door oppervlaktewaterwinning in de IJsselvallei kan op kleine schaal de intensiteit van droogte op enkele locaties in de IJsselvallei toenemen, bijvoorbeeld in de uiterwaarden. Dit heeft een licht negatieve, lokale invloed op de beschikbaarheid van water in beschermde natuurgebieden en kan ook een **licht negatieve** invloed hebben op de waterkwaliteit.

Effectbeoordeling RWP Alternatief 3

In alternatief 3 wordt de toenemende benodigde toename van waterwinning gedekt door winning uit een combinatie uit de Sallandse Heuvelrug en de IJsselvallei. In de winter wordt water opgeslagen in de Sallandse Heuvelrug. Door een combinatie van oppervlakte winning en winning uit de heuvelrug te realiseren, ontstaat er een flexibel waterwinningssysteem waardoor droogte in één gebied kan worden opgevangen door winning uit een ander gebied. De winning Sallandse Heuvelrug is onderdeel van een breder concept Panorama Waterland Sallandse Heuvelrug (PWSH) wat gericht is om de hydrologische omstandigheden voor Natura 2000 te verbeteren. Dit heeft een positieve invloed op de flexibiliteit van het watersysteem. Lokaal is hierdoor sprake van een verbetering van de hydrologische situatie in en rondom natuurgebieden. Het alternatief is daarom **licht positief** beoordeeld.

Conclusie vergelijking Alternatieven

In alternatief 1 wordt ingezet op vergroting van bestaande winningen. Hierdoor kan de intensiteit van droogte rondom de bestaande winningen toenemen. De intensiteit en impact van droogte rond bestaande winningen is met name op hoge zandgronden groot, omdat daar weinig mogelijkheden zijn voor wateraanvoer. Om die reden heeft het alternatief een **negatieve** invloed op de kwaliteit van natuurgebieden. Doordat bij dit alternatief ook sprake is van een groter grondwaterbeschermingsgebied, met daarbij wering van andere functies, is ook sprake van een **positieve** op de kwaliteit van natuurgebieden.

Alternatief 2 betreft een flexibel winsysteem waarbij droogte van de bodem kan worden opgevangen door winning uit de IJsselvallei en andersom. Hierdoor wordt de druk op het lokale watersysteem flexibeler gebruikt. Bij dit alternatief worden ook spaarbekkens aangelegd. Deze leiden lokaal tot vernatting, met kansen voor verbetering van kwaliteit en vergroting van areaal van natuurgebieden, maar ook mogelijk verlies van bestaande natuurwaarden, bodemverdichting en verlies van bodembiodiversiteit. Het alternatief heeft dus zowel een **positieve** als **negatieve** het areaal en de kwaliteit van natuurgebieden.

Bij alternatief 3 wordt ingezet op een combinatie van oppervlaktewinning en winning uit de heuvelrug. Hierdoor ontstaat er een flexibel waterwinningssysteem waardoor droogte in één gebied kan worden opgevangen door winning uit een ander gebied. Door de flexibiliteit van het watersysteem heeft dit alternatief een **licht positieve** invloed op het areaal en de kwaliteit van bestaande natuurgebieden.

Aspect	Doel	Criterium	RWP 1	RWP 2	RWP 3
Areaal en kwaliteit natuurgebieden	Behoud en versterking van de kwaliteit van natuur en een samenhangend netwerk van natuurgebieden	Areaal en kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland en Natura 2000-gebieden	 	 	

4 Passende beoordeling

4.1 Waarom een passende beoordeling?

De ontwerp-Omgevingsvisie en RWP schetsen een beeld voor de fysieke leefomgeving van de provincie Overijssel in 2035, met een doorkijk naar 2050. In de visie worden op hoofdlijnen keuzes gemaakt voor onder andere waterhuishouding, wonen, werken, recreëren en mobiliteit. Op voorhand is niet uit te sluiten dat deze keuzes afzonderlijk of in samenhang leiden tot significante gevolgen op Natura 2000-gebieden in en rondom de gemeente. Daarom dient op grond van Artikel 16.53c van de Omgevingswet een passende beoordeling te worden opgesteld.

4.2 Ontwikkelingen Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel

In de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel zijn diverse beleidsaspecten uitgewerkt aan de hand van een viertal leidende principes:

- Duurzaam omgaan met onze ruimte en voorraden
- Water en bodem sturend maken in onze ruimtelijke inrichting
- Inzetten op krachtige DUS-regio's (Daily Urban System)
- Voortbouwen op onze bestaande sterke netwerken

Per relevant beleidskader (afgeleid uit de leidende principes en thema's) aangemerkt of deze van invloed kán zijn op het areaal en de kwaliteit van natuurgebieden. Dit betreft zowel Natura 2000-gebieden als het Natuurnetwerk Nederland. Wanneer het aspect dus als relevant is aangemerkt, is het aspect relevant voor de passende beoordeling.

Globaal betreft het activiteiten die van invloed zijn op de fysieke leefomgeving (e.g. woningbouw, versterken van (kern)kwaliteiten van het landschap, energietransitie), waterhuishouding of activiteiten die in of nabij Natura 2000-gebieden plaatsvinden.

4.3 Ontwikkelingen RWP

De onderzochte varianten van RWP hebben betrekking op drinkwaterwinning. Hierbij zijn drie alternatieven onderzocht, te weten:

- Drinkwaterwinning uit bestaande winning
- Drinkwaterwinning uit oppervlaktewater en de IJsselvallei
- Drinkwaterwinning uit de IJsselvallei en de Sallandse Heuvelrug

Drinkwaterwinning kan leiden tot verlaging van de grond- en oppervlaktewaterstanden en verminderde kwel. Hierdoor kunnen abiotische condities in Natura 2000-gebieden veranderen wat gevolgen kan hebben voor de vegetatiesamenstelling en daarmee kwaliteit van habitattypen en leefgebieden van soorten.

Naast de alternatieven voor drinkwaterwinning zijn in het RWP diverse opgaven opgenomen voor het verbeteren van de waterkwantiteit, waterkwaliteit en het voldoen aan de normen voor de Kaderrichtlijn water. Dit zijn bijvoorbeeld maatregelen gericht op afspraken maken met partijen die water lozen op het oppervlaktewater, Het betreft veelal aanpassingen van huidige activiteiten die ten gunste komen van de waterkwaliteit. Eventuele ruimtelijke ingrepen kunnen tijdelijk verstoring tot gevolg hebben. Verder kunnen de activiteiten van invloed zijn op de hydrologie in en rondom Natura 2000-gebieden.

4.4 Doel passende beoordeling

De passende beoordeling is een wettelijk verplichte toets voor zowel projecten als voor (kaderstellende) plannen waarvan significante gevolgen op Natura 2000-gebieden op voorhand niet uitgesloten kunnen worden. Voor projecten kan de passende beoordeling de basis vormen voor een noodzakelijke vergunningaanvraag (artikel 8.74b, Besluit kwaliteit leefomgeving -Bkl-). Voor plannen is geen sprake van een vergunningplicht, maar wel dient voldoende aannemelijk te worden gemaakt dat het plan uitvoerbaar is. Dat betekent concreet dat er voor de uitvoering van het plan geen onoverkomelijke belemmeringen mogen zijn en dat er zo nodig uitzicht moet zijn op de vergunbaarheid van binnen het plan mogelijk gemaakte ontwikkelingen. De omgevingsvisie en het RWP worden gezien als een plan. De doelen van de passende beoordeling zijn:

- Het in beeld brengen van de risico's op significante gevolgen op de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-netwerk als gevolg van de omgevingsvisie
- Het beschrijven van bronmaatregelen, mitigerende maatregelen en/of beleidsaanpassingen die nodig zijn om significante gevolgen te kunnen voorkomen en de vergunbaarheid van voorgestelde ruimtelijke ontwikkelingen aannemelijk te maken
- Het zo mogelijk benoemen van kansen op positieve effecten voor het Natura 2000-netwerk

Het detailniveau van de passende beoordeling sluit aan bij het detailniveau van de omgevingsvisie en het regionaal waterprogramma. Gezien het abstracte karakter van de ambities en bijhorende uitwerkingen in de omgevingsvisie is deze op hoofdlijnen. De passende beoordeling bestaat achtereenvolgens uit een beschrijving van de relevante Natura 2000-gebieden, zoals aangewezen onder de Vogel- en Habitatrichtlijn. Vervolgens wordt ingegaan op de mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelen, en wordt beoordeeld of er sprake kan zijn van significante effecten en wat de consequenties daarvan zijn voor de omgevingsvisie.

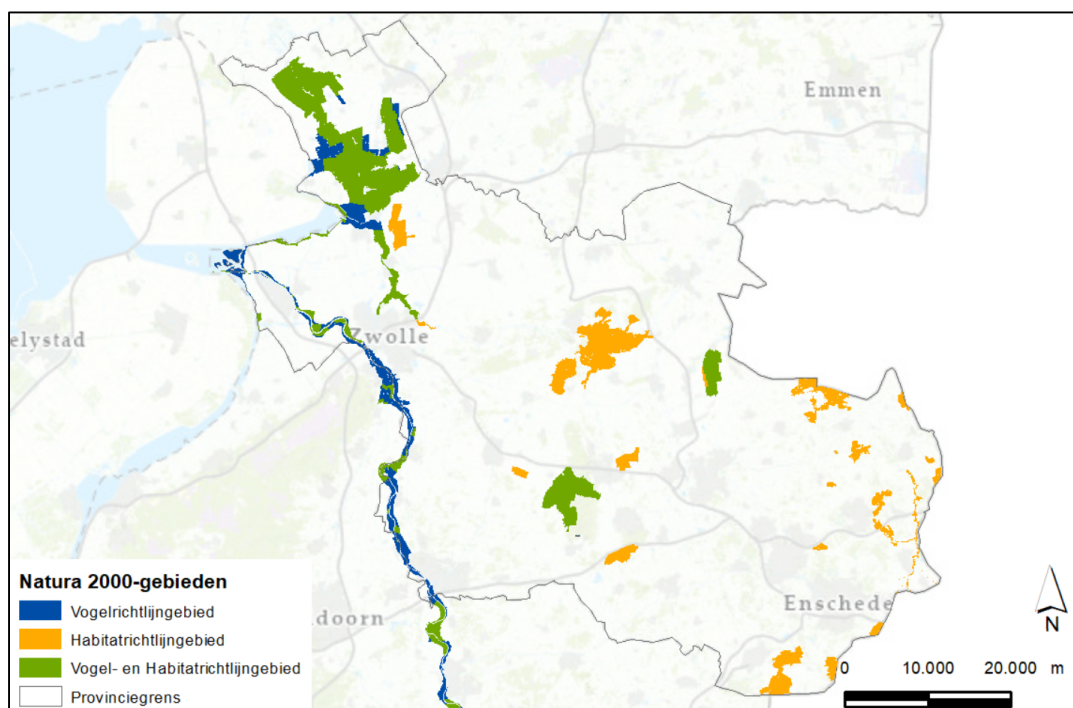
Het aspect stikstofdepositie speelt een bijzondere rol. Stikstof verspreidt zich door de lucht en komt, bijvoorbeeld bij regen, weer op de grond. Diverse bronnen dragen (op kleine schaal) bij aan stikstofdepositie. Een (nieuwe) activiteit waardoor stikstof wordt uitgestoten kan echter grote effecten hebben op natuur. Voor Natura 2000-gebieden is vastgelegd welke soorten en habitats beschermd worden. Hiervoor zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd. Een groot aantal beschermde soorten en habitattypen is zeer gevoelig voor stikstofdepositie. Voor deze habitattypen zijn kritische depositiewaarden vastgesteld.

Als de stikstofdepositie boven deze waarde komt, zijn negatieve gevolgen voor de natuur niet uit te sluiten.

Aanvullend zijn ook de (toenemende) druk van invasieve exoten, recreatiedruk en toename van klimaatdynamiek (op niet robuuste watersystemen) belangrijke drukfactoren. Deze effecten kunnen verder versterkt worden door een overmaat van stikstofdepositie.

4.5 Natura 2000-gebieden

In Nederland liggen ruim 160 Natura 2000-gebieden waarvan 24 geheel of gedeeltelijk in Overijssel (zie Figuur 4.1). In de aanwijzingsbesluiten van de afzonderlijke Natura 2000-gebieden zijn instandhoudingsdoelstellingen opgenomen. Deze zijn gericht op het behoud of de uitbreiding van de omvang (populatiegrootte, oppervlakte habitattype of leefgebied van de soort) en behoud en verbetering van de kwaliteit (van het habitattype of leefgebied van de soort). In Tabel 4.1 is opgenomen of een gebied is aangewezen onder de Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn of beiden.

Figuur 4.1 Natura 2000-gebieden (gedeeltelijk) binnen de provincie Overijssel

Tabel 4.1 Natura 2000-gebieden binnen de provincie Overijssel

Natura 2000-gebied	Aanwijzing
Aamsveen	Habitatrichtlijn
Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	Habitatrichtlijn
Bergvennen & Brecklenkampse Veld	Habitatrichtlijn
Boetelerveld	Habitatrichtlijn
Borkeld	Habitatrichtlijn
Buurserzand & Haaksbergerveen	Habitatrichtlijn
De Wieden	Vogel- en Habitatrichtlijn
Dinkelland	Habitatrichtlijn
Engbertsdijkvenen	Vogel- en Habitatrichtlijn
Ketelmeer & Vossemeer	Vogelrichtlijn
Landgoederen Oldenzaal	Habitatrichtlijn
Lemselermaten	Habitatrichtlijn
Lonnekermeer	Habitatrichtlijn
Olde Maten & Veerslootslanden	Habitatrichtlijn
Rijntakken	Vogel- en Habitatrichtlijn
Sallandse Heuvelrug	Vogel- en Habitatrichtlijn
Springendal & Dal van de Mosbeek	Habitatrichtlijn
Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	Vogel- en Habitatrichtlijn
Vecht en Beneden-Reggegebied	Habitatrichtlijn
Veluwerandmeren	Vogel- en Habitatrichtlijn
Weerribben	Vogel- en Habitatrichtlijn
Wierdense Veld	Habitatrichtlijn
Witte Veen	Habitatrichtlijn
Zwarte Meer	Vogel- en Habitatrichtlijn

De mogelijke effecten van de ontwerp-Omgevingsvisie en het RWP kunnen ook van invloed zijn op Natura 2000-gebieden buiten de provinciegrenzen. Denk daarbij aan potentiële effecten met een grotere reikwijdte, zoals stikstofdepositie of hydrologie. In de passende beoordeling wordt de aanname gedaan dat de potentiële effecten voor deze gebieden gelijk zijn aan de potentiële effecten op Overijsselse Natura 2000-gebieden (met uitzondering van oppervlakteverlies, aangezien activiteiten uitsluitend betrekking hebben op de provincie Overijssel).

4.6 Potentiële effecten

De ontwerp-Omgevingsvisie en het RWP voorzien in diverse activiteiten die van invloed *kunnen* zijn op Natura 2000-gebieden. Dit kan ook een (tijdelijk) onbedoeld negatief effect zijn gedurende de aanlegfase, door bijvoorbeeld realisatie van infrastructuur of tijdelijke bemaling. Voor veel van de activiteiten geldt dat deze nog niet nader zijn uitgewerkt om de precieze invloed hiervan op Natura 2000-gebieden te bepalen. In de passende beoordeling wordt voor zo ver mogelijk beoordeeld wat de gevolgen zijn voor Natura 2000-gebieden. Mogelijke *negatieve* effecten als gevolg van het ontwerp-Omgevingsvisie en RWP op Natura 2000-gebieden bestaan uit:

- Oppervlakteverlies
- Versnippering
- Hydrologie (waterkwantiteit, waterkwaliteit)
- Verstoring (licht, geluid, optisch, trillingen)
- Stikstofdepositie

In het ontwerp-Omgevingsvisie en RWP zijn ook diverse aspecten opgenomen die *positief* kunnen zijn voor Natura 2000-gebieden. Zo is er een thema gericht op het versterken en beschermen van bestaande natuurgebieden en natuurwaarden buiten de natuurgebieden. Ook zijn er maatregelen gericht op hydrologisch systeemherstel en verbetering van de waterkwaliteit en kwantiteit. De passende beoordeling gaat in op effecten die mogelijk tot *significant negatieve gevolgen* kunnen leiden voor Natura 2000-gebieden. De passende beoordeling is een wettelijk instrument op basis waarvan wordt bepaald of het plan uitvoerbaar is. Voor de aspecten met een positieve invloed staat de uitvoerbaarheid niet ter discussie. Om die reden blijven de aspecten met een positieve invloed in navolgende effectbeoordeling buiten beschouwing. In deze paragraaf is voor de relevante beleidskeuzes bepaald of er mogelijk sprake (kan) zijn van (onbedoelde) negatieve effecten op Natura 2000-gebieden. Dit zijn de beleidskeuzes waarvan in navolgende paragrafen wordt onderzocht of sprake kan zijn van (significant) negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden.

Daarbij geldt wel de kanttekening dat uit de sterk negatieve autonome trend een duidelijke ‘sense of urgency’ volgt voor robuust natuurherstel (zie ook paragraaf 2.3.3). De ontwerp-Omgevingsvisie en het RWP lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om het duurzaam realiseren van de Natura 2000-doelstellingen te bereiken.

Tabel 4.2 Potentiële effecten per relevante beleidskeuze uit de NOO en RWP. X: mogelijk negatief effect; (X) afhankelijk van inpassing of gedurende realisatie kan sprake zijn van een negatief effect

Relevante beleidskeuzes	Oppervlakteverlies	Versnippering	Hydrologie	Verstoring	Stikstofdepositie
ontwerp-Omgevingsvisie					
H2.6 Bij inbreiding moet wel rekening gehouden worden met de bestaande omgeving – schaal, kwaliteiten en identiteit – en met ruimte voor andere grote opgaven op het gebied van biodiversiteit, klimaatverandering, duurzaamheid en ook brede welvaart. De uitwerking hiervan kan plaatsvinden in een stedenbouwkundig plan			X	X	X
H2.6 We zetten in op inbreiding voor uitbreiding. Uitbreiding is alleen mogelijk als goed onderbouwd is dat inbreiding niet mogelijk is	(X)	(X)	X	X	X
2.7 We zetten in op inspelen op klimaatverandering en zuinig omgaan met onze voorraden door het water- en bodemsysteem sturend te laten zijn in			(X)		

Relevante beleidskeuzes	Oppervlakteverlies	Versnippering	Hydrologie	Verstoring	Stikstofdepositie
onze ruimtelijke inrichting bij nieuwe ontwikkelingen en bestaand gebruik na verloop van tijd hier op aan te passen					
H2.7 We zetten in op het bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering door het stimuleren van het besparen van energie en op het beperken van uitstoot van broeikasgassen door het opwekken van duurzame energie en het meer vastleggen van koolstof via het gebruik van natuur en landbouwgrond	(X)	(X)	(X)		
H2.8 Wij zetten in op het verder ontwikkelen van een vitale economie met voldoende en goede toekomstbestendige werklocaties die bijdraagt aan de brede welvaart van onze inwoners	(X)	(X)	(X)	(X)	X
H3.3 Water- en bodemsysteem zijn de onderlegger voor ruimtelijke opgaven zoals: verstedelijking, woningbouw, landbouw en energievoorziening.	(X)	(X)	(X)		
H6.1 We willen hemelwater beter vasthouden en laten infiltreren naar de ondergrond. Daarbij moet wegzijging en afvloeiing van kwalitatief goed gebiedseigen water vertraagd worden. Hiervoor verkennen we welke gebieden als hydrologische bufferzones nodig zijn om dit tegen te gaan.			(X)		
H6.1 Zoet water willen we zorgvuldig en hoogwaardig gebruiken, daarbij moeten we meer grip krijgen op onttrekkingen;			X		
H6.1 We volgen het uitgangspunt 'functie volgt peil': gebruik en functies moeten zich aanpassen aan grondwaterstanden, niet andersom. In het veenweidegebied doorbreken we hiermee de cyclus van grondwaterstanddaling, veenoxidatie en bodemdaling.			X		
H6.2 We willen koolstof vastleggen door aanpassingen in landgebruik	(X)	(X)	(X)		X
H6.2 We zetten in op het opwekken van duurzame energie. Hieraan werken we in overleg met onze partners. Dit doen we door samen te zoeken naar locaties voor duurzame elektriciteitsproductie op land en duurzame warmtebronnen. We kijken hierbij naar verschillende mogelijkheden voor het opwekken van energie	X	X	X	X	X
H6.2 Windenergie: we zetten in op clustering: binnen de voorkeursgebieden stellen we geen eisen aan de omvang van de windturbineopstellingen. Buiten de voorkeursgebieden zijn alleen clusters van minimaal 4 windturbines toegestaan. We maken hiervoor een uitzondering voor bedrijventerreinen.	X	X		X	X
H6.2 Zonne-energie: we zetten in op het zoveel mogelijk combineren van het opwekken van zonne-energie met andere functies.	X	X		X	X
H6.2 Bodemenergie: bij het toepassen van nieuwe bodemenergiesystemen streven we ernaar dat dit zo optimaal mogelijk op elkaar afgestemd is met een maximale efficiency.	X	X		X	X

Relevante beleidskeuzes	Oppervlakteverlies	Versnippering	Hydrologie	Verstoring	Stikstofdepositie
H6.9 Een nieuwe luchthaven voor kleine recreatieve luchtvaart is eventueel mogelijk als er een aantoonbare vraag bestaat, het past in de regionale spreiding van dit type luchthavens en de bereikbaarheid voor gebruikers en de belangen van omwonenden en 'grondgebonden' recreanten / recreatiefuncties zorgvuldig zijn afgewogen	X	X	X	X	X
H6.10 We zetten in op het spreiden van bezoekers en inwoners in ruimte en tijd zodat de lusten van vrije tijd, recreatie en toerisme in balans zijn	X	X		X	X
RWP					
H6.3 "We gaan actieve infiltratie toestaan, als één van middelen om aanvulling van de grondwatervoorraad ter vergroten, mits kan worden gegarandeerd dat het grondwater niet verontreinigd raakt door het infiltratiewater, en er geen andere doorslaggevende nadelen aan zijn verbonden.";			(X)		X
Nieuwe winvormen onderzoeken We houden rekening met een stijging van het drinkwatergebruik van 30% in 2050 t.o.v. 2016, met toenemende verschillen tussen zomer- en wintergebruik. Daarmee worden alle uit te voeren maatregelen urgent. Daarbij denken we van de lange termijn naar de korte termijn. De nieuwe winvormen en winningen vragen om innovatieve concepten en nieuwe ruimtelijke inpassingen, die ontwikkeltijd nodig hebben.			X	X	X
Waterkwaliteit verbeteren: <ul style="list-style-type: none"> Toekomstvisie gewasbescherming (Rijk) De provincie Overijssel gebruikt de KRW als leidraad voor een klimaatbestendig en waterrobuuste grond- en oppervlaktewaterkwaliteit 			(X)		

4.6.1 Oppervlakteverlies en versnippering

Wanneer activiteiten binnen Natura 2000-gebieden plaatsvinden is mogelijk sprake van negatieve effecten door oppervlakteverlies en/of versnippering. Hierdoor kunnen kwalificerende habitats of leefgebieden van soorten verdwijnen. Doordat op dit moment nog onvoldoende duidelijk is over de locatie van ruimtelijke ontwikkelingen is een effect nog niet met zekerheid uit te sluiten. Het is echter ook nog niet vastgesteld of er sprake zal zijn van oppervlakteverlies of versnippering. Wanneer sprake is van oppervlakteverlies van habitattypen of leefgebieden van soorten is het aannemelijk dat significant negatieve gevolgen niet kunnen worden uitgesloten. Door zorgvuldige inpassing van activiteiten die ruimtebeslag als gevolg hebben, namelijk buiten Natura 2000-gebieden, kunnen deze effecten wel uitgesloten worden.

4.6.2 Hydrologie

Toename van verharding, bebouwing, bedrijvigheid of (gewijzigde) grondwateronttrekking kunnen van invloed zijn op de waterkwaliteit en/of waterkwantiteit.

- Waterkwaliteit
 - Verminderde aanvoer basen
- Waterkwantiteit
 - Grondwater
 - Oppervlaktewater
 - Kwel

In de Overijsselse Natura 2000-gebieden komen diverse habitattypen voor die grond- en/of kwelwaterafhankelijk zijn. Door het verlagen van grondwaterstanden of wegvallen van basenrijke kwel kunnen habitattypen verdrogen en verzuren. Als gevolg hiervan verandert de vegetatiesamenstelling en neemt de kwaliteit van habitattypen af. Wanneer dergelijke effecten groot zijn in omvang of langdurig aanhouden kan het habitatype op termijn zelfs helemaal verdwijnen. Verdroging kan ook vermessing tot gevolg hebben (door het vrijkomen van nutriënten door mineralisatie). Uit de Natuurdoelanalyses blijkt dat hydrologie in vrijwel alle Natura 2000-gebieden een knelpunt is. Het gaat daarbij zowel om waterkwaliteit als waterkwantiteit. Dit heeft diverse oorzaken, waarbij in een aantal gevallen nog onderzoek plaatsvindt, maar wateronttrekking (voor diverse doelen) een knelpunt is. Verder versterken de effecten van verdroging de effecten van stikstofdepositie.

De alternatieven voor wateronttrekking uit het RWP hebben verschillende invloeden op Natura 2000-gebieden. Bij alternatief 1 wordt gekozen voor uitbreiding van bestaande winningen. Dit betekent dat de huidige druk van wateronttrekking op Natura 2000-gebieden wordt vergroot. Met name bij de gebieden op hogere zandgronden is dit een knelpunt, omdat daar minder sprake is van wateraanvoer. In alternatief 2 wordt ingezet op het combineren van oppervlaktewinning en bestaande grondwaterwinning. Met dit alternatief ontstaat er een flexibel winsysteem waardoor droogte van de bodem kan worden opgevangen door winning uit de IJsselvallei en andersom. In dit alternatief worden spaarbekkens aangelegd. Afhankelijk van de locatie en invulling kan deze zowel bijdragen aan het halen van de Natura 2000-instandhoudingsdoelen als strijdig zijn met deze doelen. De spaarbekkens kunnen voor vernatting zorgen, maar ook bestaande waarden aantasten. Ook dan door oppervlaktewaterwinning in de IJsselvallei de intensiteit van droogte in de IJsselvallei (Natura 2000-gebied Rijntakken) toenemen.

In alternatief 3 wordt gekozen voor een flexibel systeem. De benodigde toename van waterwinning wordt gedekt door winning uit een combinatie uit de Sallandse Heuvelrug en de IJsselvallei. In de winter wordt water opgeslagen in de Sallandse Heuvelrug. Door een combinatie van oppervlakte winning en winning uit de heuvelrug te realiseren, ontstaat er een flexibel waterwinningssysteem waardoor droogte in één gebied kan worden opgevangen door winning uit een ander gebied. De infiltratie in de Sallandse Heuvelrug vindt plaats buiten het groeiseizoen. De wijze van invulling is nog niet bekend, mogelijk is voor de realisatie nog een aanvullende beoordeling nodig. Dit kan zowel betrekking hebben op het infiltreren als de benodigde infrastructuur hiervoor.

Wanneer de alternatieven nader zijn uitgewerkt is het mogelijk om de exacte effecten te bepalen van de RWP alternatieven. Hiervoor is een modellering benodigd met de verwachte verlaging van grondwaterstanden en veranderingen in de kwelflux. Afhankelijk van de reikwijdte van de effecten en de aanwezigheid van grond- en/of kwelwater afhankelijke habitattypen kan sprake zijn van (significant) negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Na een dergelijke effectbeoordeling is duidelijk waar het risico aanwezig is op (significant) negatieve gevolgen en kunnen ook mitigerende maatregelen (zoals infiltratie) in de effectbeoordeling betrokken worden. Er zijn ook diverse ontwikkelingen die mogelijk van invloed kunnen zijn op de hydrologie in en rondom Natura 2000-gebieden. Hierbij is te denken aan activiteiten waardoor het verhard oppervlak toeneemt (mobiliteitsopgaven) of woningbouw. Ook zijn er activiteiten die van positieve invloed kunnen zijn, afhankelijk van de wijze van invulling. Dit gaat bijvoorbeeld om maatregelen gericht op realiseren van de KRW doelen, de implementatie van de Groen-Blauwe dooradering en de basiskwaliteit natuur. Bij uitvoering van deze maatregelen kan tijdelijk sprake zijn van onbedoeld negatieve effecten, bijvoorbeeld door tijdelijke bemaling. Of deze ook van invloed zijn is op dit moment nog niet met zekerheid vast te stellen. Dit betekent echter ook dat effecten nog niet met zekerheid zijn uit te sluiten. Dit betekent niet dat het plan niet uitvoerbaar is. Wanneer meer duidelijk is over het type onttrekking, de locatie en het (indien nodig) betrekken van eventuele mitigerende maatregelen kan het plan alsnog uitvoerbaar zijn binnen het Natura 2000-beschermingsregime.

4.6.3 Verstoring (licht, geluid, optisch, trillingen)

Onder verstoring worden bijvoorbeeld verstoring door licht, geluid en optische verstoring door werkzaamheden en een toename van (recreatief) gebruik bedoeld. Er is uitsluitend sprake van verstoring wanneer deze nabij het Natura 2000-gebied plaatsvindt. De omgevingsvisie is op dit moment nog dusdanig abstract in de fysieke uitwerking hiervan dat nog niet met zekerheid te zeggen is óf de ontwikkelingen plaatsvinden in of nabij een Natura 2000-gebied. Zekerheidshalve worden de effecten alsnog beschouwd.

Tijdelijke verstoring

In de ontwerp-Omgevingsvisie zijn diverse ruimtelijke ontwikkelingen opgenomen. Ook in het RWP is het aannemelijk dat fysieke ingrepen noodzakelijk zijn om de alternatieven te realiseren. Dit varieert van woningbouw, tot (waterwin)infrastructuur en KRW- en natuurherstelmaatregelen. Wanneer deze ontwikkelingen in of nabij Natura 2000-gebieden plaatsvinden zal in veel gevallen sprake zijn van tijdelijke verstoring. Hierbij is te denken aan activiteiten zoals inzet van mobiele werktuigen, geluidsverstoring door bouwwerkzaamheden en menselijke aanwezigheid. Door tijdelijke verstoring kunnen soorten het gebied tijdelijk vermijden, of zelfs voor langere termijn verlaten. Afhankelijk van de periode kunnen ook broedsels mislukken.

Verstoring door recreatie

Er wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie voorzien in recreatieve voorzieningen en woningbouw. Als gevolg van (toename van) recreatieve voorzieningen of een toename van omwonenden kan sprake zijn van verstoring van Vogel- en/of Habitatrichtlijnsoorten of typische soorten van habitattypen. Wanneer deze soorten (of leefgebieden) verstoord worden kunnen soorten uit het gebied verdwijnen, waardoor het instandhoudingsdoel minder goed of niet gehaald wordt (ingeval van Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten) of de kwaliteit van habitattypen afneemt (bij afname van typische soorten).

Met name de effecten van recreatie en vogels zijn goed onderzocht (Krijgsveld *et al.*, 2022). Incidenteel onrust of een keer opvliegen heeft vaak geen gevolgen voor vogels, alert zijn en opvliegen voor predatoren is immers aan de orde van de dag (Krijgsveld *et al.*, 2022). Als dit regelmatig optreedt zijn significante gevolgen niet uitgesloten want dat kan doorwerken in bijvoorbeeld het broedsucces of kwaliteit van het rustgebied. Ook als deze verstoring optreedt in essentiële onderdelen van het leefgebied waarvoor weinig tot geen alternatieven bestaan zijn dit soort effecten niet op voorhand uitgesloten. De incidentele verstoring kan dan leiden tot een blijvend effect op de kwaliteit van het leefgebied.

In Krijgsveld *et al.* (2022) zijn verschillende vormen van activiteiten onderzocht. Daaruit blijkt dat het type en de intensiteit van de activiteit de mate van verstoring bepalen. De reactie van vogels is afhankelijk van de verstoringsbron (zoals wandelaar, speedboot), maar ook met het aantal verstoringsbronnen dat op een plek is, of de situatie waarin vogels zich bevinden en de voor hen aanwezige alternatieven. Het blijkt dat de vluchtafstanden van vogels het grootst zijn voor activiteiten in de lucht en het kleinst voor recreatie op land. Het verschil is groot: over het geheel genomen is de vluchtafstand voor verstoringsbronnen in de lucht 10 tot 20 keer zo groot als voor die op land, en 3 tot 10 keer zo groot als voor die op water. Vluchtafstanden van vogels voor recreatievormen op water zijn 1 tot 4 keer zo groot als die op land. Dit hangt nauw samen met de soorten vogels die voorkomen op water, en bovendien met de openheid ervan. Effecten in open landschap (van bijvoorbeeld fietsers) zijn groter dan in besloten landschap. Bijvoorbeeld grote groepen rustende eenden op het open water zien een mens sneller aankomen (en vliegen daar sneller weg) dan kleine zangvogels in het dichte struikgewas van een bos. Ook zijn effecten mede afhankelijk van het aantal activiteiten en de duur van activiteiten en of men bij deze activiteiten vanaf het land leefgebieden betreedt.

In de Natuurdoelanalyse is voor diverse gebieden met doelen voor Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten recreatie als een primaire drukfactor benoemd. Voor een aantal gebieden, zoals de Wieden Weerribben, is in het Natura 2000-beheerplan voorzien in een recreatieve zonering. Dat is niet voor alle Natura 2000-gebieden het geval. Bij het realiseren van recreatieve voorzieningen is zowel het effect van de activiteit op zichzelf, als in cumulatie met andere recreatieve voorzieningen essentieel om de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te bepalen.

Conclusie

De mate van verstoring is afhankelijk van de grootte van de ontwikkelingen, de locaties van de ontwikkelingen, de periode waarin de verstoring plaatsvindt, de duur van de werkzaamheden en de locatie en mate van recreatieve druk (ook in combinatie met reeds aanwezige recreatieve voorzieningen). Door een zorgvuldige locatiekeuze, recreatieve zonering en inpassing van maatregelen tegen licht, geluid en optische verstoring kunnen mogelijk negatieve effecten worden beperkt dan wel voorkomen. Significante negatieve gevolgen door toenames van verstoringfactoren zijn op dit moment niet met zekerheid uit te sluiten. Dit betekent niet dat het plan niet uitvoerbaar is. Door het betrekken van mitigerende maatregelen, de uitvoeringsperiode af te stemmen op de kwetsbare periode van soorten en een zorgvuldige inpassing kan het plan alsnog uitvoerbaar zijn binnen het Natura 2000-beschermingsregime.

4.6.4 Stikstofdepositie

Stikstofdepositie is een natuurlijke voedingsstof voor planten. Te veel stikstof kan echter leiden tot veranderingen in de vegetatiesamenstelling. Snelgroeiende soorten nemen toe, langzaam groeiende soorten nemen af. De kwaliteit van habitattypen en leefgebieden van soorten kan hierdoor verminderen, of zelfs helemaal verdwijnen. In de ontwerp-Omgevingsvisie zijn diverse activiteiten benoemd die kunnen leiden tot een toename van stikstofdepositie. Dit betreft zowel de aanlegfase als gebruiksfase. Ook door ruimtelijke aanpassingen die nodig zijn voor het RWP is mogelijk sprake van tijdelijke toenames van stikstofdepositie.

De provincie Overijssel heeft voor alle stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden Natuurdoelanalyses opgesteld. In de Natuurdoelanalyses is inzichtelijk gemaakt voor welke gebieden stikstofdepositie in de huidige situatie en op lange termijn (2030) een knelpunt vormt. Hieruit blijkt dat voor het overgrote deel van de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden stikstofdepositie een knelpunt vormt voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen, zowel in de huidige situatie als op lange termijn.

In zowel de aanleg- als gebruiksfase is het niet uit te sluiten dat er een mogelijke toename van stikstofdepositie plaatsvindt. Zo kan woningbouw in de aanlegfase zorgen voor een toename van stikstofdepositie. Ditzelfde geldt voor een toename aan verkeersbewegingen bij de uitbreiding van woon- en werklocaties, projecten in de industrie en de energietransitie. Tijdelijke effecten van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden in de aanlegfase kunnen beperkt worden door bijvoorbeeld gebruik te maken van emissiearm materieel. Significante negatieve gevolgen door toenames van stikstofdepositie zijn op dit moment niet met zekerheid uit te sluiten. Dit betekent niet dat het plan niet uitvoerbaar is. Door het betrekken van mitigerende maatregelen en een zorgvuldige inpassing kan het plan alsnog uitvoerbaar zijn binnen het Natura 2000-beschermingsregime.

4.6.5 Conclusie

De ontwerp-Omgevingsvisie en het RWP zijn lange termijn visies die effect hebben op de fysieke leefomgeving tot 2035 met een doorkijk naar 2050. Door de lange looptijd en het hoge abstractieniveau kunnen significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van de ontwerp-Omgevingsvisie en het RWP niet met zekerheid op voorhand uitgesloten worden. Dit betekent niet dat het plan niet uitvoerbaar is. Tegelijkertijd is namelijk ook niet op voorhand sprake van significant negatieve effecten of met zekerheid onuitvoerbare ontwikkelingen. Zowel bij de realisatie van beleidskeuzes uit de ontwerp-Omgevingsvisie en het RWP als het gebruik hiervan kunnen doorgaans mogelijkheden gevonden kunnen worden om negatieve effecten effectief te beperken of weg te nemen. Door het betrekken van mitigerende maatregelen en een zorgvuldige inpassing kan het plan alsnog uitvoerbaar zijn binnen het Natura 2000-beschermingsregime. Hierbij is te denken aan bronmaatregelen of een zorgvuldige locatiekeuze om verstoring (zoals licht, geluid, optisch) te voorkomen. Daarnaast kan het nodig zijn om op Natura 2000-gebiedsniveau de huidige impact van recreatie verder inzichtelijk te maken, voordat onderbouwd kan worden dat nieuwe recreatieve ontwikkelingen geen effect hebben op Natura 2000-gebieden. Door te voorzien in een zonering in locatie, type recreatie en/of tijd is het mogelijk de recreatieve druk op Natura 2000-gebieden te verminderen. Daarnaast kunnen de overgangsgebieden mogelijk ook een rol spelen in het mitigeren van de recreatieve druk op Natura 2000-gebieden.

Daarbij geldt wel de kanttekening dat uit de sterk negatieve autonome trend een duidelijke 'sense of urgency' volgt voor robuust natuurherstel. De ontwerp-Omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen.

Wanneer concretisering van keuzes plaatsvindt, in bijvoorbeeld opvolgende programma's en de omgevingsverordening, en er meer duidelijkheid is over de omvang van de verschillende ontwikkelingen, kan nader onderzoek nodig zijn naar de effecten op Natura 2000-gebieden en de mogelijkheden om deze te beperken (passende beoordeling op projectniveau). Zo zullen er op dat moment onder meer concrete stikstofberekeningen nodig zijn om de daadwerkelijke omvang van effecten in beeld te brengen.

5 Mitigerende maatregelen

In dit hoofdstuk worden voor de aspecten waar negatieve invloeden optreden mitigerende maatregelen en/of beleidsaanpassingen voorgesteld die nodig zijn om significante gevolgen te verminderen of weg te nemen.

5.1 Mitigerende maatregelen

Voor staat van biodiversiteit zijn mitigerende maatregelen mogelijk namelijk:

- Ruimte voor biodiversiteitsopgaven bij inbreiding in combinatie met de andere ruimteclaims in de vorm van: natuurinclusief bouwen, toepassen van gebiedseigen zaadmengsels in de openbare ruimte en natuurvriendelijk maaibeheer
- Mobiliteitsopgaven ruimtelijk inpassen waardoor deze geen tot minimale versnippering van natuurwaarden tot gevolg hebben. Zowel vanuit fysiek ruimtebeslag als verminderde geschiktheid van leefgebieden door verstoring
- Bij invulling van Groen-Blauwe dooradering inzetten op verbinding van gevoelige, geïsoleerde populaties, om effect van verbinding zo groot mogelijk te maken. Aandachtspunt bij de verbindingen is het voorkomen van verspreiding van invasieve soorten
- Bij het verbeteren van connectiviteit ook onderzoeken of invasieve soorten in de (nabije) omgeving aanwezig zijn om onbedoelde verspreiding van deze soorten te voorkomen; en/of
- Zorgvuldige inpassing van maatregelen gericht op koolstofopslag in de vorm van bossen om strijdigheid met andere natuurwaarden (weidevogels) te voorkomen

Voor areaal en kwaliteit natuurgebieden zijn mitigerende maatregelen mogelijk namelijk:

- Een integraal programma gericht op robuust systeemherstel van abiotische condities, met inbegrip van bronmaatregelen om de stikstofbelasting op bestaande natuurgebieden terug te dringen, robuuste arealen van (gevoelige) natuurwaarden en recreatieve zonerings
- Het aanwijzen van een overgangsgebied rondom Natura 2000-gebieden, deze kunnen bijdragen aan het halen van de doelen binnen Natura 2000-gebieden
- Bij het verbeteren van connectiviteit ook onderzoeken of invasieve soorten in de (nabije) omgeving aanwezig zijn om onbedoelde verspreiding van deze soorten te voorkomen

- Op Natura 2000-gebiedsniveau onderzoeken waar vormen van recreatie wel en niet kunnen worden toegestaan. Daarbij wordt aanbevolen om aandacht te besteden aan de verschillende vormen van recreatie, locaties, perioden en de rol die overgangsgebieden kunnen spelen in het mitigeren van recreatieve druk op Natura 2000-gebieden. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek kunnen maatregelen worden vastgesteld en uitgevoerd;\
- zorgvuldige inpassing van maatregelen gericht op koolstofopslag in de vorm van bossen om strijdigheid met andere natuurwaarden te voorkomen;\
- bij fysieke ingrepen deze met emissiearm of emissie loos materieel uitvoeren; en/of
- het toepassen van een recreatiezoning om verstoring door recreatie te beperken tot specifieke gebieden en elders voldoende rust te realiseren.\

Voor het RWP zijn voor natuur geen mitigerende maatregelen nodig. Bij het RWP is met name de zorgvuldige inpassing belangrijk. Er zijn diverse maatregelen in het RWP gericht op verbetering van waterkwaliteit en waterkwantiteit die van positieve invloed kunnen zijn op de Natura 2000-gebieden, afhankelijk van de wijze van uitvoering. Hierbij is te denken aan meekoppelkansen waarbij connectiviteit tussen gevoelige natuurwaarden verbeterd wordt via de beekdalen, verbetering van leefgebieden van Habitatrichtlijnsoorten en Vogelrichtlijnsoorten en verbetering van abiotische condities van habitattypen door een toename van waterkwantiteit en waterkwaliteit (verminderde uitspoeling van meststoffen en toename van basenrijke kwel).

5.2 Aanbevelingen vervolg

Uit de effectbeoordeling van de ontwerp-Omgevingsvisie en het RWP blijkt dat er vaak nog geen concrete uitwerking is gegeven aan de beleidskeuzes. De impact ervan kan daardoor sterk verschillen. Wel is duidelijk dat met de huidige beleidskeuzes er nog geen sprake is van een duidelijke trendbreuk ten opzichte van de autonome ontwikkelingen voor de staat van biodiversiteit en areaal en kwaliteit van natuurgebieden. Het is mogelijk dat deze gedeeltelijk worden ondervangen door een verdere uitwerking van de basiskwaliteit natuur, Groen-Blauwe dooradering en uitbreiding van agrarisch natuurbeheer. Een concretisering van deze beleidskeuzes, zowel in doelbereik als wijze van implementatie zorgt ervoor dat inzichtelijk kan worden gemaakt wat de bijdrage is van deze beleidskeuzes aan de staat van biodiversiteit en areaal en kwaliteit van natuurgebieden.

De Ontwikkelopgave Natura 2000 draagt ook bij aan het areaal en de kwaliteit van natuurgebieden volgt uit de Natura 2000-beheerplannen, waarvan uit de adviezen van de Ecologische Autoriteit blijkt dat deze nog niet voldoende zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Aanvullende maatregelen zijn benodigd. De eerste beheerplanperiode loopt (bijna) ten einde voor diverse Natura 2000-gebieden. Hierdoor is een herziening noodzakelijk. Hierin kunnen aanvullende maatregelen worden geborgd die vervolgens via de Ontwikkelopgave worden gerealiseerd.

Een aanbeveling is om een integrale aanpak te hanteren gericht op robuust systeemherstel van abiotische condities, met inbegrip van bronmaatregelen om de stikstofbelasting op bestaande natuurgebieden terug te dringen en het realiseren van robuuste arealen van (gevoelige) natuurwaarden. Hierbij wordt aanbevolen om ook rekening houden met de diverse ruimteclaims uit de andere beleidssectoren, zoals woningbouw, energievoorzieningen, mobiliteit en woningbouw.